

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΜΥΚΛΩΝ ΚΑΙ ΤΡΙΠΟΛΙΤΖΑΣ

ΔΑΝΙΗΛ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ (*)

ΥΠΟ

ΤΑΣΟΥ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

7. Ἐντυπὸς ἐγκύκλιος πατριάρχου Κυρίλλου Σ', κατ' Ἰούλιον 1815, πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀκόβων, ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐτησίαν ὑποχρέωσιν τοῦ πατριαρχείου πρὸς τὸν βασιλικὸν χαζνέν, τὴν καλουμένην *μυρί*, ἣτις ἐβάρυε τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐπαρχίας, συνίστατο δὲ εἰς προσφορὰν 105 ὀκάδων προβαίου κρέατος ἡμερησίως εἰς τὸ ὀτζάκι τῶν βασιλικῶν ποσταντζήδων. Ἦδη, αὐξανομένης διαρκῶς τῆς τιμῆς τοῦ κρέατος, παρὰ τὴν δημιουργίαν μονίμου χρέους τῆς Μ. Ἐκκλησίας, κατέστη ἀναπόφευκτος ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν ἐπαρχιῶν, ἀναλογοῦσα διὰ τὴν Ἀκόβων εἰς προσθήκην 12 γροσιῶν ἐτησίως. Ἐθν. Βιβλιοθ., φ. Μ 13, ἀριθ. 6.

Καλλίνικος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἦ Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Ἀκόβων, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργεῖ 5 τῆς ἡμῶν μετριότητος κυρ-(Δανιήλ), χάρις εἴη σου τῇ θεοφιλίᾳ καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐπεκράτησε πρὸ χρόνων νὰ δίδεται παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καθὼς εἰς τὸν βασιλικὸν χαζνέν τὸ 10 μυρί¹ λεγόμενον, ἄφεντος καὶ ὠρισμένη ἐτήσιος δασμοφορία, οὕτω καὶ εἰς τὸ εὐτυχὲς ὀτζάκι τῶν βασιλικῶν ποσταντζήδων (ἢ χάς παχτζέ) ἑκατὸν πέντε ὀκάδες κρέας προβάειον καθ' ἑκάστην ἡμέραν χωρὶς διακοπῆς καὶ ἡ διανομὴ τῆς τιμῆς τούτου, καθὼς καὶ ἡ διανομὴ τοῦ ἐτησίου βασιλικοῦ ζητομυρίου, γενομένη εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἐπαρχίας ἐχόντων ἀδελφῶν, συμπεριλαμβάνετο ἐν ταῖς ἐκδιδομέναις παρὰ τοῦ κοινοῦ ἀπο- 15 δεῖξεσι καὶ στελλομέναις ἰδίως πρὸς ἕκαστον ἀδελφόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 130 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

1. Ἡ λ. τουρκικὴ σημαίνει τὸ δημόσιον καὶ διαφόρους λαμβάνει σημασίας ἐκ τῶν σχέσεων τῶν ὑποτελῶν πρὸς τὴν ἐξουσίαν, ἰδίως φορολογικῶν πάσης φύσεως. Ἡ ἐνταῦθα θιγομένη δασμοφορία καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀμύθητον τοῦ πατριαρχείου χρέος ἀποτελοῦν θέμα προσεχοῦς μελέτης ἡμῶν, περὶ τῶν οικονομικῶν ἐν γένει τοῦ πατριαρχείου ΚΠόλεως ἐπὶ τῇ βάσει ἱκανοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου ὀλικοῦ. Βλ. πρὸς τὸ παρὸν Β. Στ ε φ α ν ἰ δ ο υ, Τὸ χρέος τοῦ κοινοῦ καὶ ἡ οικονομικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, « Ν. Ποιμήν », τόμ. Α' (1919), σελ. 209 κέξ.

ἐφθνήϊα ἦσαν τότε κοινῇ ὅλα τὰ πρὸς διατροφήν, ἔγινεν καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐτησίου συνεισφορᾶς κατὰ τὴν διατρέχουσαν τότε τῷ κρέατος διατίμησιν. Ἄλλ' ἢ μὲν τιμὴ τοῦ κρέατος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀφ' ἡμέρας εἰς ἡμέραν, προστιθεμένη τε καὶ ἀφαιρούμενη κατήντησεν

20 εἰς βαθμὸν τεσσαράκοντα καὶ πενήκοντα παρὰ τὸν καὶ ἔτι πρὸς, ὁ δὲ προσδιορισμὸς τῆς διανομῆς ἔμεινεν ἄχρι τοῦ νῦν ἀμετάβλητος καὶ ὁ αὐτός, καθὼς ἐτάχθη τὸ τότε, ὥστε τὸ Κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας ποιούμενον ἐξ ἰδίων του τὴν καταβολὴν τῆς προσθήκης καὶ μηδεμίαν περὶ αὐτῆς

25 αὐτῆς ἰδίως τῆς ὑποθέσεως εἰς ἄλλο μὲν ἔτος τριάκοντα, εἰς ἄλλο δὲ τεσσαράκοντα μέχρι καὶ τῶν ἐξήκοντα πονγγείων ἰὸν καθ' ἕκαστον χρόνον μὲ τὸν βαρύτερον καθυπέπεσεν εἰς ἀμύθητον ὄγκον χρέους καὶ εἰς τοσάτην ἀμηχανίαν ἦλθεν, ὥστε μήτε ἢ πρὸ τριῶν ἤδη ἔτων διὰ προσθήκης τῶν ἀδικῶν ἐπαρχιακῶν χρεῶν γενομένη τῶν χιλίων πονγγείων καταβολῇ

30 ἐξήρκεσε πρὸς τὴν ἀπαιτούμενην οἰκονομίαν. Ὅθεν, ἵνα μὴ τῇ τοῦ καιροῦ παρατάσει καταντήσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ διόλου ἀνοικονόμητον καὶ ἀκολούθως ἐπενεχθῆ βαρὺς ἀφόρητον ἀπάση τῇ ἱερᾷ ἀδελφότητι, ἐνδημούσῃ τε καὶ ἀποδημούσῃ, γενομένης σκέψεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινῆς, παρουσιάζοντος τοῦ τε ἐνδοξοτάτου καὶ περιφανεστάτου ἄρχοντος μεγάλου δρα-

35 γομάνου τῆς κραταιᾶς βασιλείας κυρίου κυρίου Ἰακώβου Ἀργυροπούλου¹, τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κυρίου κυρίου Θεοδώρου Ρίζου², υἱῶν ἡμῶν κατὰ πνεῦμα λίαν ἀγαπητῶν καὶ περιποθητῶν, ἔτι δὲ καὶ πάντων τῶν περιφανῶν τοῦ γένους προουχόντων καὶ τῶν τιμιωτάτων ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ, κέκριται

40 καὶ ἀπεφάνθη, ὅσην μὲν ζημίαν ὑπέστη τὸ κοινὸν ἐν διαστήματι χρόνων τοσοῦτων, δανειζόμενον περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως, ὡς ἀνωτέρω διείληπται, ἱκανωτάτην οὔσαν, περὶ αὐτῆς νὰ μείνουν ἀκαταζήτητοι οἱ συναδελφοί,

1. Ἐκ μεγάλης βυζαντινῆς οἰκογενείας, ἀνὴρ ἐθνικῆς δράσεως καὶ εὐρείας παιδείας. Βλ. περὶ τοῦ ἀνδρός συντόμος εἰδήσεις ὑπὸ Ἐ. Π. α. μ. ε. ν. Ἰ. Σταματιάδη. Βιογραφία τῶν Ἑλλήνων μεγάλων διερμημένων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, Ἀθήνησι 1865, σελ. 164-167. Ἰ. ω. Ἰ. σ. ἰ. δ. ω. ρ. ἰ. δ. ο. υ. Σ. κ. υ. λ. ἰ. τ. σ. η. Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος, « Μύρια Ὅσα », ἔτ. Β' (1869), σελ. 1881-90. — Δ. τ. ο. ν. Φ. ω. τ. ε. ἰ. ν. ο. υ. Ἰστορία τῆς πάλαι Λακίας, τανῶν Τρᾶσσυλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, τόμ. Α', ἐν Βιέννῃ 1818, ἐν τέλει τοῦ καταλόγου τῶν συνδρομητῶν. Μ. α. ρ. ἰ. ε. τ. τ. α. ς. Μ. ἰ. ν. ὠ. τ. ο. υ., Ἄγνωστο ἡμερολόγιον τῶν παραμονῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, « Ἑλληνικά », τόμ. Γ' (1930), σελ. 480, 481.

2. Ὁ Θεόδωρος Ρίζος ἀρχικῶς ἀπὸ τοῦ 1807 καὶ ἐφεξῆς, ἀπαντᾷ ὡς διερμητὸς τοῦ στόλου. Ἄ. ν. τ. Δ. ἰ. γ. ν. ο. υ., Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας, τόμ. Γ', ἐν Πειραιεῖ 1922, σελ. 107 κέξ., τόμ. Α', ἐν Πειραιεῖ 1923, σελ. 2 κέξ. Μετὰ ταῦτα ἀπαντᾷ ὡς ἄρχων Λογοθέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας, εἶρε δὲ τὸν θάνατον τὴν 17 Μαρτίου 1821. Μ. α. ρ. Μ. ἰ. ν. ὠ. τ. ο. υ., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 482, κλπ.

ὡς ὄντες καὶ αὐτοὶ βεβαρημένοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἕκαστες, ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ πληρῶνουν καὶ οὗτοι μετὰ προσθήκης τὰ
 45 περὶ τοῦ κρέατος καὶ οὐ κατὰ τὴν πρὸ χρόνων γενομένην διανομὴν καὶ νὰ λαμβάνουν ἰδίως ἀπόδειξιν δηλωτικὴν τῆς ἀποδόσεως ταύτης. Ἐφ' ᾧ καὶ γενομένης τῆς διανομῆς τῶν τριάκοντα χιλιάδων γροσίων, ἄπερ εἰσὶν ἢ μετὰ τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον προσδιορισμὸν κατὰ μικρὸν ἀξυνηθεῖσα προσθήκη περὶ τὴν τιμὴν τοῦ διδομένου κρέατος, ἐφάνησαν ἀναλογοῦντα καὶ
 50 τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου γρόσια 12 καὶ τὰ μὲν τοῦ τρέχοντος χρόνου καιεμετρήθησαν παρὰ τοῦ ἐνθέρμου ἐφόρου τῶν ὑποθέσεών σου ἐν τῷ παραχορῆμα εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὰ ὅποια θέλεις φροντίσεις ἀνυπερέτως νὰ ἐξαποστείλῃς τῇ αὐτοῦ ἱερόνῃτι, περὶ τῶν ἐφεξῆς δὲ γράφοντες διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ συνδικῆς
 55 ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, τῆς ἐν τύποις ἐκδεδομένης, ἐντελλόμεθα τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου, πλήροφροῦμενος καλῶς τὴν διὰ κοινῆς ἀμεταθέτου ἀποφάσεως ἠενομένην αὐτὴν διαίτησιν καὶ ἀποδεξάμενος ἐν εὐχαρίστῳ διαθέσει ψυχῆς, τὴν εὐθόδικον ἐπὶ ταύτῃ διανομὴν, νὰ ἀποστέλλῃς ἐτησίως μετὰ τοῦ ζητομυρίου σου καὶ τὰ λόγῳ κρέατος εἰρημένα γρόσια 12 ἐν
 60 ἀρχῇ τοῦ νέου ἔτους, ἦτοι κατὰ τὸν Ἰανουάριον, πρὸς τὸν ἐνθερμον ἔφορον τῶν ὑποθέσεών σου, ἵνα δίδωνται εἰς τὸ Κοινὸν καὶ λαμβανομένη ἀποστέλληται τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου ἢ δηλωτικῇ ἀπόδειξις τῆς παραλαβῆς αὐτῶν. Γίνωσκε δὲ ὅτι καὶ διὰ τοῦδε τοῦ τρόπου ποιούμενος εὐδελον τῆς προαιρέσεώς σου τὸ εὐγνωμον καὶ τὸν πρὸς τὴν κοινὴν εὐεργετίδα
 65 καὶ τρυφὸν ζῆλον, θέλεις ἀξιωθῆ τῶν ἐγκαρδίων εὐχῶν καὶ τῶν προσσηκόντων ἐπαίνων, πλουτῶν εἰς πᾶσαν εὐλογοφανῆ αἰτησίῃ σου ἀδιάλειπτον τὴν ὑπέρομαχον προστασίαν αὐτῆς, ἧς ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σου. Ἔτει ἰαωιέ' (= 1815) κατὰ μῆνα Ἰούλιον.
 (ἰδιοχείρως) / Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

70 Τὰ παπαδικὰ τῆς ἐπαρχί(ας) σου νὰ μὴν ἔλθουν ἕως τῶρα, εἶναι σημεῖον ἄκρας ἀμελείας καὶ ἀδιαφορί(ας) σου, φρόντισε λοιπὸν κα(τὰ) τάχος τὴν ἀποστολήν τους καὶ μὴ προσμένης ἄλληλῃμας ὑπόμνησιν¹.

75 Ὁ Καισαρείας Φιλόθεος Ὁ Δέρκων Γρηγόριος Ὁ Νεοκαισαρείας Μελέτιος
 Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος Ὁ Σοφίας Θεοφάνης Ὁ Παροναξίας Ἰερόθεος

1. Ὑπογραφή καὶ ὑστερόγραφον ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου. Τὴν ἐπισημείωσιν εὐρίσκομεν καὶ ὑπὸ Π. ο. λ. Συνοδίνου, Ὁ Τριπόλεως καὶ Ἀμυκλῶν Δανιὴλ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 127, μνημονευομένην καὶ εἰλημμένην ἐκ τοῦ Δ. Γρ. Καμπούρογλου, Μελέτη περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, ἐν Ἀθήναις 1916, σελ. 27-28.

'Ο Νικομηδείας 'Αθανάσιος   'Ο Πόσνας Κολλίνικος   'Ο Βάρνης Χρυσάνθος
 'Ο Χαλκηδόνας Γεράσιμος   'Ο 'Εφέσσου Διονύσιος   'Ο Σάμου Κύριλλος
 'Ο Τορνόβου Μακάριος   'Ο Κονζίκου Κωνσταντίος
 80 'Ο Π. Πατρῶν Γερμανός   'Ο Νικαίας 'Ιωαννίκιος   και ἐν Χριστῷ ἀδελφοί ¹.

8. Συνοδικὸν πατριαρχικὸν ἐπιτίμιον, ἐπὶ πατριάρχου Κυρίλλου Γ', κατ' Ἀύγουστον 1815, κατὰ τῶν κατακρατούντων καὶ ἰδιοποιουμένων τὰ πατρικὰ χωράφια τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούτζου καὶ τῶν περὶ τούτου γινωσκόντων καὶ μὴ μαρτυρούντων ². 'Επὶ χάρτου, διαστ. 0,55 × 0,33 μ. 'Εθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 10.

Κύριλλος ἐλέγ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

|² † Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε 'Ακόβων, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργὴ καὶ ἐντιμότετοι κληρικοί, |³ ἐδλαβέσιστατοι ἱερεῖς καὶ τίμοι προεστῶτες καὶ χρήσιμοι γέροντες καὶ πρόκριτοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ τοῦ χωρίου |⁴ Λαγκάδια καλυμένον, χάρις εἶη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ. 'Ο ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Κωνσταντῆς Μου |⁵ ρούτζου ἀνήγγειλεν ὑμῖν δεινοπαθῶς, ὅτι αὐτοῦ ὄρφανὸς καὶ ἀπροστατεῦτον διαμεψάντος, τινὲς τῶν αὐτόθι χριστιανῶν, |⁶ φιλαδίκῳ καὶ αἰσχροκερδεῖ ἐκνικώμενοι γνώμη καὶ προαιρέσει, ἰδιοποίησαντο καὶ κατεξουσίασαν τῶν πατρικῶν |⁷ αὐτοῦ χωραφίων, ἐπιχειροῦντες ἀποξενῶσαι ἀσυνειδήτως αὐτὸν ἐκεῖνον καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ προξενούσῃ αὐτῷ οὐ τὴν |⁸ τυχοῦσαν βλάβην καὶ ζημίαν, ἦντινα καὶ μὴ ἀνεκτὴν ἠγησάμενος κατὰ τῶν τοιούτων, ὡς φιλαδίκων καὶ κακο |⁹ τρόπων, καὶ εἰς μαρτυρίαν ἐν φόβῳ Θεοῦ τῆς ἀληθείας, τὸ παρὸν ἐξηγήσατο ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνο |¹⁰ δικὸν φρεκτὸν ἐπιτίμιον. Καὶ δὴ (εἰ εὐτως ἔχει) γράφοντες ἀποφανόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ |¹¹ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα |¹² ὅσοι καὶ ὅποιοι τῶν χριστιανῶν ἔχουσιν, ἐξουσιάζουσι καὶ διακατακρατοῦσι τὰ ἀνωτέρω ἐκεῖνα χωράφια, νεμόμενοι |¹³ αὐτά, εἰ μὴ τὸν Θεὸν φοβηθέντες καὶ τὴν αἰώνιον κλάσιν ἐν νῷ θέμενοι παύονται πείσης διαστρωφῆς |¹⁴ καὶ παραλόγου προσφάσεως καὶ φιλαδίκου γνώμης καὶ μὴ ὁμολογήσωσιν εὐσυνειδήτως τὴν ἦν μετήλθον δολιοτροπίαν |¹⁵ καὶ μὴ παραχωρήσωσιν ἀπροφασίστως ὑπὸ τὴν τελείαν ἐξουσίαν καὶ δεσποτείαν αὐτοῦ τὰ εἰρημμένα χωράφια |¹⁶ καὶ μὴ φροντίσωσι διορθωθῆναι καὶ ἐξισιασθῆναι μετ' αὐτοῦ περὶ αὐτῶν πάντων

1. Δ. Γρ. Καμπούρογλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 27-28, περίληψις βραχεῖα τοῦ παρόντος γράμματος, χαρακτηρισμένου ὡς σιγίλλου.

2. Περίληψιν ἐπίσης πενήτων αὐτόθι, σελ. 28 καὶ Γ. Ι. Παπῶνα Παλ. Πατρῶν Γερμανοῦ, 'Απομνημονεύματα, ἐκδ. γ', σελ. 202. Παρέχεται πανομοιότυπον τοῦ ἐπιτίμιου.

εἰρηνικῶς καὶ χριστιανικῶς καὶ μὴ ¹⁷ ἀποκαστήσωσιν ἀζήμιον ἕως καὶ τοῦ ἐλαχίστου, ἀλλὰ διαστρέψαντες παρακούσωσι καὶ ἐμμείνωσι τῇ φιλα¹⁸δίῳ αὐτῶν γνώμῃ καὶ τῇ ἀσυγγνώστῳ ταύτῃ διακατοχῇ τῶν εἰρημένων χωραφίων καὶ ἐάσωσιν αὐτὸν ¹⁹ μέχρι τέλους ἐστερημένον τῶν κληρονομικῶν τούτων δικαίων καὶ ἐζημιωμένον καὶ ὄλως περιλύπον, αὐτοὶ τε ²⁰ ὡς φιλάδικοι, κακώτροποι καὶ ἀσυνείδητοι, πρὸς δὲ οἱ γνώσκοντες καλῶς καὶ ἡξεύροντες βεβαίως τὴν περὶ τούτων ²¹ πάντων ἀλήθειαν, ἐὰν μὴ μαρτυρήσωσιν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ καθαρῶ τῆς ψυχῆς αὐτῶν συνειδῶσι, διὰ τὴν κατὰ ²² χάραν τῶν δικαίων ἀποκατατάσασιν, ἀλλὰ χαριζόμενοι καὶ φιλοπροσωποῦντες ἢ ἄλλως πως σιωπήσωσιν, ²³ οἱ τιοῦτοι, ὅποιοι ἂν ὦσιν, ὡς ὁμοιοκαινότροποι, ἀφωρισμένοι ὑπάρχωσι καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι ²⁴ καὶ μετὰ θάνατον ἄλλοι, αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθείησαν, αὐτοὶ δὲ μηδαμῶς, κληρονομήσειαν τὴν λέπραν τοῦ ²⁵ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα, στένοντες εἶεν καὶ τρέμοντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ὁ Κάιν, ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ εἶη ἐπὶ τὰς κε²⁶φαλάς αὐτῶν καὶ προκοπὴν μήποτε ἴδοιεν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἔχοντες καὶ τὰς ἀρὰς πάντων ²⁷ τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων καὶ τῶν ὁσίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων ²⁸ τῶν τε ἐν Νικαίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων σεπτῶν καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, ἕως οὗ ποιήσωσιν ὡς γράφομεν. ρωιεω (=1815).

²⁹ Ἐν μηνὶ Ἀδγούστῳ, Ἰνδικτιῶνος Γης.

³⁰ † Ὁ Καισαρείας Φιλόθεος † ὁ Ἐφέσου Διονύσιος † ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος † ὁ Κυζίκου Κωνσταντίος.

³¹ † Ὁ Νεοκαισαρείας Μελέτιος † ὁ Πατρῶν Γερμανὸς † ὁ Πόσνας Καλλίνικος ³² † ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.

9. Ἐντυπος συνοδικὴ ἐγκύκλιος πατριάρχου Κυρίλλου Σ', ἀχρόνιστος, ἀλλὰ τῇ 25 Νοεμβρίου 1815 ἀπολυθεῖσα ¹, καὶ ἀφορῶσα εἰς τὴν σύστασιν ἐν ΚΠόλει Μουσικῆς Σχολῆς ², εἰσαγωγῆς νέαν μέθοδον θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς

1. Εἰς τὸ γνωστὸν περιοδικὸν « Ἐρμῆς ὁ Λόγιος » 1 Ἰανουαρίου 1816, σελ. 10-11, εὑρίσκομεν τὴν εἰδησιν ὅτι εἰς τὸν « Ἑλληνικὸν Τηλέγραφον » ἀριθ. 3-4, τοῦ ἔτους τούτου 1816, ἐδημοσιεύθησαν τὰ σχετικὰ περὶ ἰδρύσεως τῆς Μουσικῆς Σχολῆς. Τὸ τελευταῖον τοῦτο περιοδικὸν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ συμβουλευθῶμεν εἰς τὰς ἐν Ἀθήναις Βιβλιοθήκας, τὴν σχετικὴν παραπομπὴν ὁμοῦς μετὰ τῆς πληροφορίας τοῦ ἔτους 1815, καθ' ἣν ἡ πατριαρχικὴ πράξις ἀπελύθη, λαμβάνομεν καὶ παρὰ τοῦ Μ. Ι. Γεδεδών, Πατριαρχικοὶ πίνακες, ἐν ΚΠόλει [1885-1890], σελ. 683-684, ὑποσ. 1283. Ἐντεῦθεν καὶ Δ. Γρ. Καμπούρογλον, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 28-29. Διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς τοῦ Βυζαντίου νομιζόντες σοβαρὰν τὴν σημασίαν τῆς παρουσίας ἐγκυκλίου, ἐπανεκδίδομεν αὐτήν.

2. Ἡ πρώτη προσπάθεια ἰδρύσεως μουσικῆς τῆς σχολῆς ἐν ΚΠόλει ὀφείλεται εἰς τὸν πατριάρχην Παΐσιον τὸν Β' κατὰ τὸ ἔτος 1727. Μ. Ι. Γεδεδών, Πατριαρχικοὶ πίνακες, σελ. 629. Πρβλ. σχετικῶν ἄρθρον τοῦ ἀδτοῦ, εἰς « Ἐκκλ. Ἀλήθειαν », τόμ. Η,

ἐξηγοῦσαν τὴν δυσνόητον παλαιὰν μουσικὴν γραφὴν, ὑπὸ τριῶν μουσικῶν διδασκάλων. Ἀρχιερεῖς καὶ πολῖται ἔγκριτοι καὶ φιλόμουσοι τῶν ἐπαρχιῶν καλοῦνται νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταί, μετέχοντες τοῦ ἐνεργουμένου ἐράνου καὶ παρακινοῦντες εἰς φοίτησιν 2-3 καλλιφώνους χριστιανούς, ἀλλ' ἐξασφαλίζοντες τὰς δαπάνας ἐνδυμασίας καὶ διατροφῆς των. Ἐθν. Βιβλιοθ., φ. Μ 13, ἀριθ. 8.

Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Ἀκόβων, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῶ τῆς ἡμῶν μετριότητος κυρ - (Δανιήλ), χάρις εἴη σου τῆ θεοφιλίας καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐποῖαι καὶ πόσαι δυσκολίαι συνέβαινον ἄχρι τοῦ νῦν εἰς τὰς προόδους τῶν μουσικῶν μαθημάτων, δὲν λανθάνει βέβαια τοῦτο μῆτε τὴν γνώσιν τῆς ἀρχιερωσύνης σου. Ἡ ἀσάφεια τῶν παραδόσεων, ἡ ἔλλειψις μᾶς 10 καλῆς μεθόδου, διδασκικῆς τοῦ ποσοῦ τῶν διαστημάτων, τοῦ χρόνου, τὸ ἀκανόνιστον τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῆς σημείων καὶ τῶν ἄλλων προσόντων, ὅσα ἡ καιρικὴ περιπέτεια συγκατέχωσεν εἰς τὸν βυθὸν τῆς φθορᾶς καὶ τῆς λήθης, κατέστησαν ἐξίτηλον σχεδὸν τὴν ἱερὰν ἄσματικὴν αὐτὴν τέχνην¹ καὶ μόλις εἰς δύο ἢ τὸ πολὺ τρία τῶν ἐνταῦθα μουσικῶν πρόσωπα

(1887-88), σελ. 35-36. Περισσότερον συστηματικὴ ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἡ δευτέρα ἀποπειρα, ἐπὶ πατριάρχου Σωφρονίου Β', χρησιμοποιηθέντων τοῦ πρωτοψάλτου Δανιήλ « διὰ νὰ παραδίδη μαθηματάρι », τοῦ δὲ λαμπαδαρίου Πέτρου καὶ τοῦ δομεστίκου τοῦ δεξιοῦ χοροῦ Γιακουμάκη « νὰ παραδίδου παπαδικὴν καὶ στιχάρι ». Ἄθ. Κομνηνοῦ Ὑψηλάτου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα βιβλίον Η', Θ' καὶ Γ', ἦτοι τὰ μετὰ τὴν ἄλωση, ἐν ΚΠόλει 1870, σελ. 555. Ἐπομένως ἡ προκειμένη σχολὴ δύναται νὰ ὀνομασθῆ τρίτη, καίτοι μόνον αὐτὴ ἀξιοῖ τὸ δικαίωμα ν' ἀποκαλῆται σχολὴ, λειτουργήσασα ἀποδοτικῶς ἐπὶ ἐξέτιαν μέγας τοῦ 1821, μετ' ἐπιτυχίας μαθητῶν καταριζομένων ἄριστα καὶ ἀποβαινόντων ἐκτελεστῶν καὶ διδασκάλων τοῦ νέου συστήματος εἰς πολλὰς ἑλληνικὰς σχολὰς, ὅπου εἰσῆχθη τὸ μάθημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἰκανοποιητικὰς εἰδήσεις, περὶ τῆς ἰδρύσεως, τῶν διδασκάλων, τῆς λειτουργίας κλπ. τῆς σχολῆς εὐρίσκομεν ὑπὸ τοῦ Παναγιώτου Γ. Πελοπίδα, τοῦ Πελοποννησίου, ἐν τῷ Προλόγῳ (σελ. ε'-ια') τοῦ βιβλίου Χρυσάνθου ἀρχιεπισκόπου Διωραχίου, τοῦ ἐκ Μαρτύρων, Θεωρητικῶν μέγας τῆς μουσικῆς, ἐν Τεργέστη 1832, ἐκδοθέντος ὑπ' αὐτοῦ « διὰ φιλοτίμου συνδρομῆς τῶν ὁμογενῶν », ὃν τὸν σχετικὸν πίνακα εὐρίσκει τις παρατιθέμενον ἐν τέλει, σελ. LIX-LXVI. Βλ. καὶ Γ. Γ. Παπαδοπούλου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἐν Ἀθήναις 1890, σελ. 371-375.

1. Ἡ μουσικὴ γραφὴ διήλθεν ἀπὸ πολλὰ στάδια μέχρις ὅτου ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων παραδοθῆ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῶν χρόνων τούτων, καθ' ὅς ἀναλαμβάνεται ἡ προκειμένη προσπάθεια, ἦτο δηλ. στενογραφικὸς χαρακτήρος, δυσκόλως διδασκομένη εἰς τοὺς

15 σωζόμενον τὸ ἐπὶ τοσοῦτον ψυχοφελέστατον εἰς ὄλον τὸ χριστεπώνυμον
 πλήρωμα καὶ εἰς εὐπρέπειαν τῶν ἀπανταχοῦ ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἀναγκαιό-
 τaton χρῆμα, ὥστε διὰ τὰς μεσολαβούσας δυσκολίας καὶ ἀκαταληψίας, ἢ
 διόλου ἀπεμακρύνοντο οἱ φιλομαθεῖς τῶν μουσικῶν ἀκροάσεων, ἢ προσε-
 χόμενοι προσάχθιζον εἰς τοὺς τόπους καὶ τὴν ἐπὶ ματαίῳ δαπάνῃ τοῦ
 20 καιροῦ καὶ τῶν ὑπερμέτρων ἐξόδῳ καὶ ἐπέστρεφον μεταμελούμενοι. Καὶ
 τοῦτο εἶναι τὸ αἷτιον, διὰ τὸ ὅποιον αἱ λοιπαὶ τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν, ἐκτὸς
 μόνον τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ ναοῦ, τόσον ἐνιαῦθα ἐν βασιλευσῆσιν,
 ὅσον καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη ἀμοιροῦσι μουσικῶν ἐπιτέχνων διδασκάλων,
 ταῦτόν εἰπεῖν ὑστεροῦνται τῆς ἀναγκαιοτάτης εὐκοσμίας αὐτῆς. Ἄλλ' ὁ
 25 χρόνος, ὅστις καθὼς ἡξέυρει νὰ κρύπτῃ τὰ φανέρτα, οὗτος ἡξέυρει νὰ
 ἀνακαλύπτῃ καὶ τὰ ἀφανῆ, κατὰ τὸν εἰπόντα σοφόν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἢ
 θεία πρόνοια καὶ χάρις καὶ δύναμις, ἢ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ
 ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, ἠδῶκε καὶ τὴν κατόρθωσιν καὶ τελειοποίησιν
 καὶ τούτου τοῦ ἱεροῦ χρήματος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, μὲ τὸν τρόπον καὶ τὴν
 30 διδακτικὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν βλέπεις καὶ πληροφορεῖσαι ἐκ τῆς περι-
 κλειομένης, τετυπωμένης ὡσαύτως διακηρύξεως, ἢ μέθοδος αὐτῇ τὴν
 ὁποίαν ἐφευρον καὶ ἐπενόησαν οἱ διαλαμβανόμενοι τρεῖς ἀξίεπαινοὶ ἄνδρες,
 ὑπερβαίνει τὰς τῶν παλαιῶν παραδόσεων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἶναι ἢ μόνῃ
 ἀκριβῆς καὶ φωτιστικὴ καὶ ἀρίστη, ἐξηγοῦσα θεωρητικῶς, ἅμα καὶ πρα-
 35 κτικῶς τὰ μέλη καὶ σχήματα τῶν φωνῶν καὶ δεικνύουσα καλῶς τὰ σημεῖα
 τῶν χρόνων καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅσα αἱ μέθοδοι τῶν παλαιῶν παραδόσεων δὲν
 ἠδύνατο νὰ κατορθώσωσιν εἰς τὸν μαθητὴν ἐπὶ δέκα καὶ εἴκοσι χρόνους,
 αὐτῇ ὑπόσχεται νὰ τελειώσῃ ἐν διαστήματι χρόνου ἐνός καὶ νὰ ἀναδείξῃ
 τὸν οἰκειὸν τῆς μαθητὴν ἱκανόν, ὥστε ἕκαστον μάθημα κατ' αὐτὴν γεγραμ-
 40 μένον νὰ δύναται μὲ μικρὰν τινα καὶ ὀλίγην καθ' ἑαυτὸν μελέτην νὰ τὸ
 ψάλλῃ ἀπαραλλάκτως μὲ τὸν ἄσματογράφον καὶ ποιητὴν, χωρὶς νὰ τὸ δι-
 δαχθῆ ὑπ' αὐτοῦ πρότερον καὶ αὐτὰ ὅλα, χωρὶς ὅλων νὰ παρεκτρέπηται
 ἢ μέθοδος ἀπὸ τὸ σεμνὸν ἐκεῖνο καὶ ἑναρμόνιον μέλος, τὸ πρὸς κατάνυξιν
 καὶ συντριβὴν καρδίας ἐντέχνως πεποιημένον καὶ παρὰ τῶν πρώτων ἐκείνων

πολλούς, μετὰ χρόνον δὲ μακροῦ ἄσκησιν ἐκμανθανομένη. Καὶ ἐγένοντο μὲν ἀπόπειρα
 ἀπλοποιήσεως τῶν θέσεων, ἰδίᾳ ἐπὶ Κυρίλλου Ε' ὑπὸ τοῦ πρωτοψάλτου Ἰω. Τραπεζουντίου
 ἀπὸ τοῦ 1749, ὑπὸ τοῦ ὅποιου ἀπαντοῦν εἰς χειρόγραφα ἐξηγήσεις παλαιῶν τεμαχίων, ἧτοι
 μεταγραφαὶ εἰς ἀπλοστευμένην γραφὴν, ἀλλὰ σύστημα γραφικῶν ἀπλοῦν καθιεροῦται με-
 μαρτυρημένως ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς ἰδρύσεως τῆς τελευταίας μουσικῆς σχολῆς, τῆς παρούσης,
 διὰ τῆς μεθόδου τῶν τριῶν ἰδρυτῶν καὶ διδασκάλων. Χρήσιμον εἶναι νὰ σημειωθῶν τὰ
 ἄρθρα Κ ω ν σ τ. Μ α λ τ ἔ ζ ο υ, Περὶ τῶν διακοικῶν κλιμάκων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλη-
 σιαστικῆς μουσικῆς, « Ἐπετηρὶς Ἑταιρ. Βυζ. Σπουδῶν », τόμ. 5' (1929), σελ. 321-327.
 Κ. Α. Π α π α δ η μ η τ ρ ῖ ο υ, Τὰ προβλήματα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ αἱ σύγχρονοι
 ἔρευναι, Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. 5' (1931), σελ. 53-58.

45 ἱερῶν μελωδῶν καὶ διδασκάλων παραδεδομένον καὶ χωρὶς νὰ παρειαγάγη φωνῶν καὶ σχημάτων νεωτερίσματα.

Ταῦτα τοίνυν προηγουμένως πληροφορούμεν ἐκ τῆς περικλειομένης διακηρύξεως, πληροφοροεῖσαι ἐξῆς καὶ ὅσην φιλοτιμίαν καὶ προθυμίαν ἐπεδειξάμεθα, τόσον ἡμεῖς μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς ἀδελφότητος καὶ ἁγίας
50 Συνόδου, ὅσον καὶ οἱ φιλόκαλοι καὶ φιλόμουσοι προύχοντες τοῦ ἡμετέρου Γένους, εἰς τὴν συγκροτήσῃ κοινῷ σχολεῖον τῶν μουσικῶν παραδόσεων, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ τῆς νέας μεθόδου διδάσκαλοι εἰσαχθέντες, παραδιδόασιν μὲ φιλοπονίαν ἄκραν καὶ ἐπιμέλειαν ὑπερβάλλουσαν καὶ πληθύνεται καθ' ἐκάστην ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπανταχόθεν προσερχομένων μαθητῶν κἀντεῦθεν
55 ἀληθεστάτη καὶ ἀναμφίβητος ἡ ἔκβασις τῆς ὑποσχέσεως τῶν διδασκάλων. Καὶ ἡ πείρα δὲ προσέτι καὶ ἡ διὰ τῆς πείρας φανεῖσα ἀνωτέρα τῶν κοινῶν ἐλπίδων πρόοδος τῶν μαθητῶν ἐν διαστήματι τετραμηνιαίῳ βεβαίῳ τῆς ὑποσχέσεως, αὐτῆς τὴν ἀλήθειαν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, περὶ τὸν κρίνομεν νὰ ἀποτείνωμεν λόγους μακροῦς εἰς τὸ νὰ ἀποδείξωμεν τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου, πόση ἡ ἐκ τούτου πηγάζουσα ὠφέλεια καὶ πόσον προσγίνεται κλέος εἰς ὅλον τὸ Γένος ἡμῶν καὶ πόση ἰδίως ὠφέλεια καὶ εὐπρέπεια εἰς ὅλας τὰς κατὰ μέρος ἱερὰς ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἐξ αὐτοῦ τοῦ σχολεῖου τοῦ μουσικοῦ, ὡς ἀπὸ τινος πηγῆς πολυκροῦνον καὶ πολυχεύμονο; θέλει προχέωνται ἀφθόνως τὰ ζώηροντα τῆς
65 ἀγγελομιμήτου ἁσματικῆς νάματα καὶ θέλει μετοχετεύωνται εἰς ὅλας τὰς κατὰ μέρος ἐπαρχίας, καθὼς βέβαια καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἀρχιερωσύνῃς σου εἰς στολισμὸν καὶ τῶν ἱερῶν αὐτόθι ἐκκλησιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὅλοι οἱ ἐνταῦθα ὁμογενεῖς κοινῶς τε καὶ κατὰ μέρος συνέδραμον φιλοτίμως καὶ ἐβοήθησαν τῷ μουσικῷ τούτῳ σχολεῖῳ, τοῦ ὁποῖου αἱ κατ' ἔτος δαπάναι,
70 τόσον εἰς μισθοὺς τῶν διδασκάλων, ὅσον καὶ εἰς μεταγραφὴν τῶν σωζομένων παλαιῶν μουσικῶν βιβλίων, εἶναι ὑπέρογκοι καὶ κοινῆς χρήζουσι τῆς βοήθειας πρὸς οικονομίαν, προσκαλεῖται δὲ καὶ ἡ ἀρχιερωσύνῃ σου καὶ μετὰ σοῦ πάντες οἱ φιλόμουσοι ἐπαρχιώται σου εὐσεβεῖς εἰς τὸν ἐπωφελεῖ ἔρανον τούτον. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐντελλόμεθά σοι διὰ τῆσδε τῆς ἐν τύποις ἐγκυ-
75 κλίου πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς, ὅπως μετὰ τὴν πληροφορίαν τῶν ἀνωτέρω ἐνδειξάμενος πραγματικῶς τὸν ὑπὲρ τῶν καλῶν ζητῶν σου, νὰ καταγραφῆς πρῶτος ἡ ἀρχιερωσύνῃ σου συνδρομητῆς εἰς τὸ τέλος τῆς περικλειομένης διακηρύξεως πλουσιοπάροχος καὶ φιλότιμος, εἶτα δὲ νὰ προσκαλέσῃς καὶ ὅλους ἀπλῶς τοὺς φιλομούσους εὐκαταστάτους
80 ἐπαρχιώτας σου καὶ διὰ τοῦ γενναίου παραδείγματός σου καὶ τῶν προτρεπτικῶν λόγων σου καὶ πνευματικῶν συμβουλῶν νὰ καταστήσῃς παρομοίως συνδρομητὰς καὶ νὰ συγκροτήσῃς παρὰ πάντων αὐτῶν καὶ παρὰ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ σου ἔτι σωζομένων ἱερῶν ἐκκλησιῶν μίαν ἀδρᾶν καὶ ἀξιώλογον βοήθειαν καὶ νὰ καταγράψῃς αὐτὴν ἐν τῷ τέλει τῆς διακηρύξεως

85 καὶ νὰ βεβαιώσης μὲ τὴν ὑπογραφήν σου καὶ μὲ τὰς ὑπογραφὰς τῶν προ-
 κριτωτέρων ἐπαρχιωτῶν σου καὶ διὰ τοῦ ἐνθέρμου ἐφόρου σου νὰ προ-
 φθάσης εἰς χεῖρας τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων τοῦ σχολείου τῆς μουσικῆς,
 διδοὺς εἶδησιν εἰς ὅλους τοὺς ἐπαρχιώτας σου, διὰ νὰ ἔλθῃ ὅστις ἐξ αὐτῶν
 διψαλαῖος εἰς τὴν ἀέναον ταύτην πηγὴν καὶ νὰ κορεσθῇ τῶν ναμάτων τῆς
 90 ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, μᾶλλον δὲ ἢ ἀρχιερωσύνη σου κατὰ χρέος
 ἀρχιερατικῆς σου προνοίας εὐρῶν δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν δεξιούς καὶ καλλι-
 φώνους νὰ ἐξαποστείλῃς εἰς τὴν σχολήν, φροντίζων μόνον περὶ τῶν ἐξόδων
 τῆς ἐνδυμασίας καὶ ζωτροφίας των, διὰ νὰ διδαχῶσιν ἀνεξόδως τὴν
 μέθοδον καὶ ἐν διαστήματι χρόνου ἐνὸς ἐπιστρέφαντες νὰ μεταδώσῃσι
 95 καὶ ἄλλοις τὴν τέχνην καὶ νὰ κοσμήσῃσι τὰς ἱερὰς ἐκκλησίας τῆς ἐπαρχίας
 σου, ἔσο δὲ πεπληροφορημένος, ἀγαπητέ, ὅτι ἡ φιλότιμος αὐτὴ συνδρομή
 σου καὶ ἡ βοήθεια θέλει σε ἀναδείξει καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς ὅλον
 τὸ γένος φιλόκαλον, φιλόμουσον καὶ τῶν καθηκόντων τῶ ἐπαγγέλματί σου
 τελειουργῶν πρόθυμον καὶ ἐκπληρωτὴν, θέλει λογισθῇ μία ἐξαίρετος
 100 δούλευσίς σου καὶ θέλει σε καταπλουτίσει μὲ τοὺς κοινούς ἐπαίνους καὶ τὰ
 ἐγκώμια, καταστέφουσά σε καὶ μὲ τὰς ἀφθότους ἐκκλησιαστικὰς εὐχὰς
 καὶ εὐλογίας. Διὸ καὶ περιμένομεν μετὰ πόθον τὰς ἀποτελεσματικὰς ἀπο-
 κρίσεις σου, δηλωτικὰς ὁμοῦ καὶ τῆς ἐφετῆς ἡμῖν ἀγαθῆς ὑγιείας σου,
 ἣν δόξῃ σοι μετὰ τῶν σωτηριωδῶν αἰτημάτων ἀμετάπτωτον διὰ βίου ὁ

105 Κύριος, οὗ ἡ χάρις εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σου.

(ἰδιοχειρῶς) † Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

Ὁ Καισαρείας Φιλόθεος

Ὁ Ἐφέσου Διονύσιος

Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος

Ὁ Κυζίκου Κωνσταντίος

Ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος

Ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος

110 Ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος

Ὁ Δέρκων Γρηγόριος

Ὁ Τορνόβου Μακάριος

Ὁ Νεοκαισαρείας Μελέτιος

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός

Ὁ Παροναξίας Ἰερόθεος

Ὁ Σοφίας Θεοφάνης

Ὁ Βάρνης Χρῦσανθος

Ὁ Πόσνας Καλλίνικος

Ὁ Σάμου Κύριλλος

Καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί.

10. Μακρὰ ἐντυπος διακλήρυξις, ἄνευ ὑπογραφῆς καὶ χρονολογίας, ἐπὶ τοῦ
 θέματος τῆς Μουσικῆς Σχολῆς, ἐξηγουῦσα διὰ σεμνῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν
 λόγων, πῶς τρεῖς μουσικοὶ ἄνδρες, διάκονος Χρῦσανθος¹, λαμπαδάριος

1. Περὶ τοῦ Χρυσάνθου, τοῦ ἦδη μὲν διακόνου, μετὰ ταῦτα δὲ διαδοχικῶς γενομένου
 μητροπολίτου Δυρραχίου, Σμύρνης καὶ τέλος Προύσης, ἐκ Μαδύτου καταγομένου καὶ δι'
 εὐρυτάτης παιδείσεως κεκοσμημένου, βλ. Γ. Ι. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ.
 332-335. Τοῦτου ἐκκωλοφορήθησαν ἐντύπως Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ θεωρητικὸν
 καὶ πρακτικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, συνταχθεῖσα

Γρηγόριος ¹ καὶ χαρτοφύλαξ Χουρμούζιος ², συνέταξαν μέθοδον παραδόσεως νέαν, ἵνα ἐντὸς χρόνου ἐνὸς οἱ μαθητιῶντες ἐκμανθάνουν νὰ ψάλλουν τὰ παλαιὰ ᾠσματα, ἄνευ παραχαρᾶξεως τῶν παραδεδομένων, ἀλλὰ μόνον διὰ μεταβολῆς τῶν δυσσοήτων σημείων ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον. Ἐφοροὶ καὶ ἐπίτροποι παρὰ τῇ Σχολῇ ὠρίσθησαν οἱ μητροπολίται Ἐφέσου Διονύσιος καὶ Ἡρακλείας Μελέτιος, ὁ ἄρχων Γ. Μαυροκορδάτος καὶ ὁ ἔμπορος Μιχ. Βασιλείου. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 9.

Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖν τὸν Θεὸν καὶ ψαλμικοῖς ὕμνοις τὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις τῷ Κυρίῳ προσφέρειν ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ προφήτου δεδιδαγμένοι, ἐξ ἔθους παλαιοῦ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν καταστάσει κεκρατηκός καλῶς παρελάβομεν. Οὐδὲν γὰρ οὕτω διανίστησι τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς τὰ θεῖα
 5 κάλλη ἀναπτεροῖ, τῶν βιοτικῶν δεσμῶν ἀπολῶν, ὡς ἡ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ψαλμῶν ἐμμέλεια καὶ τὸ ρυθμῷ συγκείμενον ᾠσμα. Αὕτη καὶ γὰρ οἷα τις πνευματικὴ κιθάρα τοὺς οὐρανίους ἀποδίδωσι φθόγγους καὶ τῶν ἀγγέλων ἐπὶ γῆς ἐκμιμεῖται τὴν μελωδίαν, οὐκ ἀκοὰς μόνον θέλγουσα, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς ἐκπαιδεύουσα καὶ τὸν θεῖον αὐταῖς ὑπαγορεύουσα νόμον εἰς τε τὸν
 10 τῆς προσευχῆς κάματον τῇ ποικιλίᾳ καὶ ἡδονῇ, οἷα τιμὴ πνευματικῆ ἰσχυρίουσα καὶ διεγείρουσα καὶ τῶν πόνων τὴν αἴσθησιν ὑποτεταμένη καὶ ἐνὶ λόγῳ ἢ ἱερᾷ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾠσμάτων μελωδία ἐπωδὴ τίς ἐστὶν ἀγία, κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα, ὥσπερ θηρία πονηρὰ τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας κοιμίζουσα καὶ πᾶν ψυχικὸν καταστέλλουσα πάθος. Ἄλλὰ τοιαύτης
 15 οὐσίας τῆς ἀγγελιομιμήτου ταύτης ᾠσματικῆς καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῖν καθ' ὑπέρτερον οὕτω λόγον ἀναγκαιότητας, οὐδενὶ πάντως ἡγήνηται τῶν ὁμογενῶν, ὅποσα τοῖς προσερχομένοις καὶ μαθεῖν ἱμειρομένοις τὰ χαλεπὰ

πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαζόντων αὐτὴν κατὰ τὴν νέαν μέθοδον παρὰ Χρυσάνθου τοῦ ἐκ Μαδύτων, διδασκάλου τοῦ θεωρητικοῦ τῆς μουσικῆς, ἐν Παρισίοις 1821, σσ. 8+56 καὶ τὸ 1832 ἐν Τεργέστη ἐκτυπωθὲν Θεωρητικὸν μέγα, σημειωθὲν ἤδη,

1. Ὁ ἐκ ΚΠόλεως Γρηγόριος Λευίτης, καλλιφώνος, αὐτοδίδακτος, εἶναι ὁ ἐφευρέτης τῆς νέας μουσικῆς μεθόδου, διδάξας εἰς τὴν σχολὴν τὸ πρακτικὸν μέρος. Μαθητὴς διασήμων μουσικοδιδασκάλων, Ἰακώβου τοῦ πρωτοψάλτου, Πέτρου τοῦ Βυζαντίου καὶ Γεωργίου τοῦ Κρητός, τούτων καὶ ἄλλων παλαιότερων τὰ μουσικὰ ἔργα μετέφερεν οὗτος εἰς τὴν νέαν μέθοδον, ἀλλὰ καὶ ἰδίαις συνθέσεσι κατέλιπε, δικαίως θεωρούμενος ὡς ὁ κατ' ἔξοχὴν νεώτερος μουσικοδιδάσκαλος. Βλ. περὶ αὐτοῦ, καίτοι πενιχρὰ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀξίαν του, Γ. Ι. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 329-331.

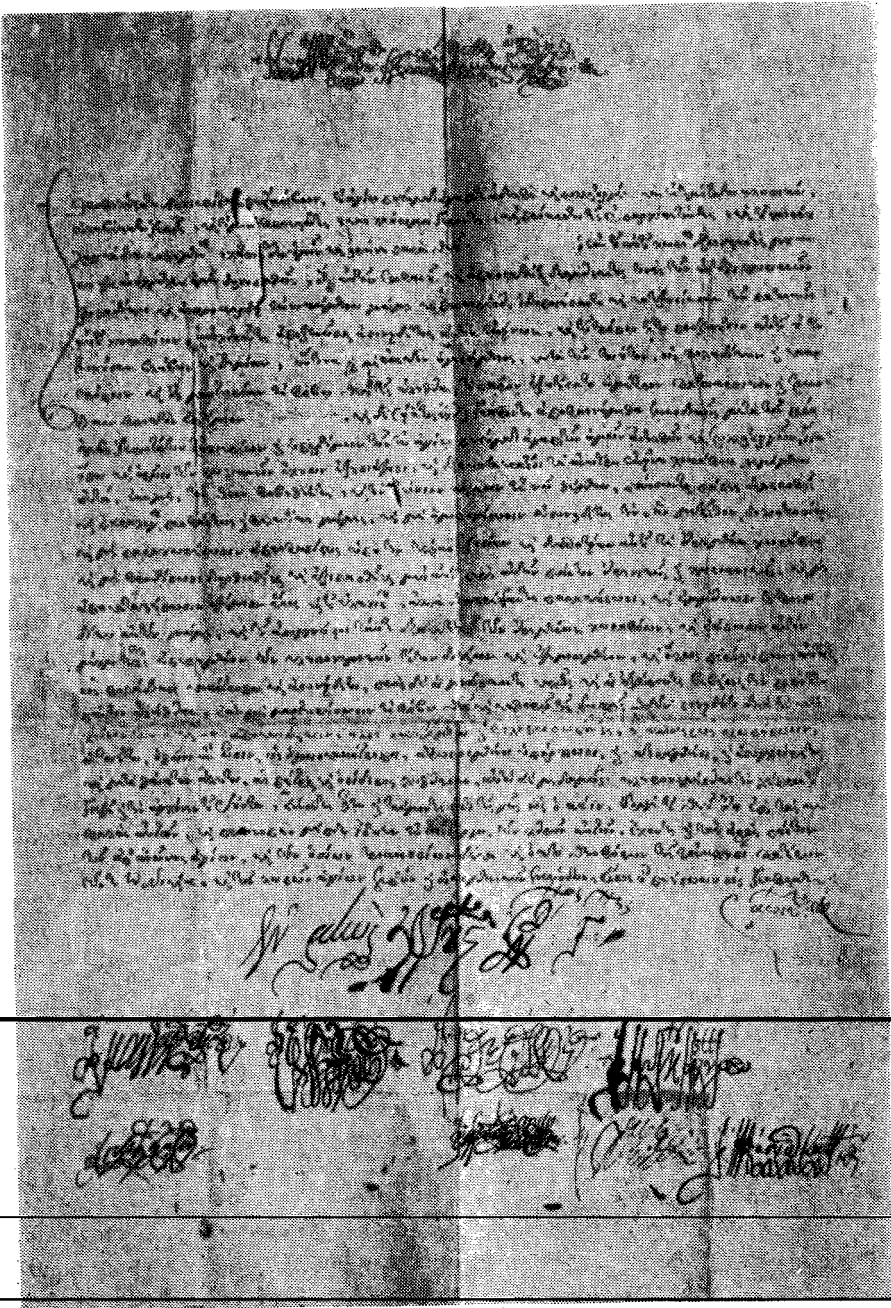
2. Ὁ Γεώργιος Χουρμούζιος, χαρτοφύλαξ τῆς Μ, Ἐκκλησίας, Γιαμαλῆς τὸ ἐπώνυμον, ἐκ Χάλκης, ἐρμηνεύσας τὰ μουσουργήματα τῶν παλαιότερων, πολλὰ τύποις ἐξέδωκεν ἔργα καὶ ἀκόμη περισσότερα ἐν χειρογράφοις κατέλιπε. Μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἐντατικῶς εἰργάσθη διὰ τὴν μεταγραφὴν δι' ἀναλυτικῶν συστημάτων τῶν παλαιῶν μελῶν, ἀπαλειψθείσης ὁλοσχερῶς τῆς παλαιᾶς γραφῆς, πλήρους ἐρυθροβαφῶν σημείων καὶ ἄλλων παραστάσεων. Βλ. Γ. Ι. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 331-332.

καὶ ἐργώδη συνέβαινε. Πάντα γὰρ τὰ οἰκεία συστατικὰ καὶ τὸν χρόνον αὐτὸν ἐσχάτως ἀποβαλοῦσα ἐδόκει, πᾶσάν τε πρὸς τούτους ἐρμηνευτικὴν
 20 μέθοδον καὶ ἔντεχρον καὶ κανονικὴν θεωρίαν καὶ κατ' ἐπιστήμονα λόγον τῶν ἀπορουμένων λύσιν συναπολέσασα, μιμήσει μὲν καὶ ἀκοῇ ἐγίνετο μαθητῇ τοῖς δευτέροις καὶ φιλοπενωτέροις, δι' ἅπερ οἱ πλείους οὐδ' ἀντιβλέψαι ἔδωκεν ἠξίωσαν, φρίττοντες πρὸς τὸν ἐπικεχυμένον τῆς ἀκαταληφίας γνόφον. Ἐνιοὶ δέ, καίτοι ἐν μέσῳ γενόμενοι τῆς ὁδοῦ, πρῶμυαν ἐφάνησαν
 25 κρούοντες, ἵνα μὴ τῆς ἡλικίας τὸ ἐγκαρπώτατον καὶ πρὸς ἄλλας ἔνωρον μαθήσεις καταδαπανῶντες, οὐδ' ὡς ἔχουσι πρὸς τὸ τέλος ἀφικέσθαι τοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο θεραπείας ἠξίωται νῦν τῇ θείᾳ φιλανθρωπία καὶ χάριτι, ἀφ' ἧς πᾶν ἀγαθὸν ἀγαθύνεται καὶ πᾶν δυσχερὲς εἰς ὁδοὺς λείας μεταποιεῖται καὶ μεταβάλλεται. Τρεῖς γὰρ τῶν ἐν βασιλευούσῃ ἐξ ἐπαγγέλ-
 30 ματος, ὃ τε ἱερολογιώτατος ἐν διακόνοις κυρ-Χρῦσανθος, ὁ μουσικολογιώτατος λαμπαδάριος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κυρ-Γρηγόριος καὶ ὁ μουσικολογιώτατος κυρ-Χουρμούτζιος, ὁ μὲν πρῶτος περὶ τὸ θεωρητικὸν τῆς μουσικῆς μέρος, εἴπερ τις ἄλλος, διὰ μακροῦ χρόνου καὶ πόνων πολλῶν ἐνασχοληθεὶς καὶ ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν ἐγκρατῆς, εὐρωπαϊοῖς τε
 35 μουσικοῖς ὁμιλήσας διδασκάλοις, καὶ τούτων ὅσα τῷ εἰσαγωγικῷ συμβάλλεται μέρος συλλεξάμενος, οὐδὲ περὶ τὸ πρακτικόν, τὴν παράδοσίν φαμεν τῆς καθ' ἡμᾶς ἁσματικῆς τέχνης καλῶς ἡσκημένοι καὶ ἰδίᾳ φιλοπόνῳ σπουδῇ ἀξιολόγους προσθήκας ταῖς μουσικαῖς αὐτῶν κτησάμενοι ἐπιδόσεων, ὁμοῦ συνελθόντες θεωρητικὴν ἅμα καὶ πρακτικὴν τῆς καθ' ἡμᾶς
 40 ἱερᾶς μουσικῆς διδασκαλίαν συνέταξαν καὶ μέθοδον παραδόσεως νέαν ἐξεύρον, τὸ μὲν σεμνοπρεπὲς ἐκεῖνο καὶ ἐμβριθὲς καὶ ἀξιωματικὸν ὕφος, τὸ ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἀρχῆθεν παλλόμενον οὐδαμῇ οὐδαμῶς παραχαράττουσαν ἢ λυμαινομένην, οὐδὲ πρὸς βραχὺ ἐκπίπτουσαν τούτου καὶ ἀποκλίνουσαν, μᾶλλον δὲ καὶ πρεσβεύουσαν αὐτὸ καὶ ἐκ παντὸς
 45 κρατίνουσαν τρόπον, σημείοις δὲ τισι καὶ γραμμαῖς ἐπιτηδείοις τὰς μουσικὰς φωνὰς χαρακτηρίζουσαν, τὰ τε διαστήματα τοῦ χρόνου παρεισάγουσαν καὶ ἀποταμιεύουσαν τῇ ἀναμνήσει, κανόνας τε καὶ ἀναλογίας καὶ ρυθμὸν καὶ ἁρμονίαν καὶ πάντα τὰ οἰκειότατα τῇ μουσικῇ ἐκδιδάσκουσαν, ὥστε τὸν προσερχόμενον καὶ μαθητιῶντα μηδὲν ἀπαντᾶν ἐργῶδες ἢ ἀσαφές
 50 καὶ δυσξύνετον, ἀλλὰ προάγεσθαι καὶ ἀπροσκόπτως χωρεῖν, τῇ ἀκραιφνεστάτῃ ἐρμησίᾳ καὶ παραδόσει φωταγωγούμενον. Κἀπειδὴν ὁ τοιοῦτος ἐν διαστήματι χρόνου ἐνὸς ἐγκρατῆς γένηται τῆς μεθόδου, ἱκανῶς ἔχει λοιπὸν πᾶν τὸ προτιθέμενον νεοφανές καὶ ἀνέκδοτον μάθημα, τὸ κατ' αὐτὴν γεγραμμένον τὴν μέθοδον, διὰ βραχείας τινὸς καὶ συντόμου ἰδίας μελέτης
 55 ἀποδιδόναι καὶ ψάλλειν ἀπαρλλάκτως τῷ ἁματογραφῆσαντι. Πέρασ γοῦν τῷ ἐγχειρήματι αἴσιον ἐπιθέντες οἱ εἰρημένοι φιλόπονοι καὶ ἀξίεπαυοὶ ἄνδρες, παρέστησαν τῇ τε Ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ τοῖς ἐνταῦθα περιφανεστάτοις

- προύχουσι καὶ φιλογενέσι καὶ τὸ ἔργον ἐκοίνωσαν ἐγγράφως, διαβεβαιώσαντες τὴν ἐπαγγελίαν. Καὶ περὶ μὲν τῆς παραδόσεως τοῦ συστήματος
- 60 αὐτῶν ἓνα καὶ μόνον ἰκανὸν ἀπεφήναντο χρόνον, περὶ δὲ τῆς τῶν σωζομένων μουσικῶν βιβλίων ἀναγκαιοτάτης μεταγραφῆς δέκα προσεδιωρίσαντο χρόνους, ὡς ἂν πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἄσματογραφηθέντα παλαιῶν τε καὶ νέων ποιήματα ἀπὸ τοῦ ἀσαφοῦς ἐπὶ τὸ σαφές μετενεχθέντα καὶ οἶον εἰπεῖν μεταφρασθέντα, εὐανάγνωστα εἴη καὶ εὐληπτα τοῖς τῇ νέα μεθόδῳ
- 65 κατηρητισμένοις. Πρὸς ταῦτα συνελύσεως γενικῆς ἅπαξ καὶ δις ἀποδοθείσης καὶ ἀκριβοῦς ἐπεξεργασίας γενομένης ἐπὶ τῷ πράγματι, ἐπειδὴ ἀνυστὸν κατεφάνη, εἰς τε ὠφέλειαν τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν τὰ μέγιστα συμβαλλόμενον καὶ μεγίστης εὐκλείας τῷ Γένει περιποιητικόν, ἐγένοντο αἱ προσήκουσαι τῶν ἐτησίων συντάξεων συμφωνίαι καὶ τῶν ἐπὶ τῇ μετα-
- 70 γραφῇ τῶν βιβλίων προσφόρων μισθῶν καὶ διὰ φιλοτίμου συνδρομῆς ἀπάσης, τῆς ἐνδημούσης ἱερᾶς ἀδελφότητος καὶ ἁγίας Συνόδου, τῆς τε χορείας τῶν περιφανεστάτων τοῦ Γένους προυχόντων καὶ πάντων τῶν ἐν βασιλευούσῃ φιλομουσῶν καὶ φιλοκάλων, συνεκροτήθη σχολεῖον κοινὸν μουσικῆς, ἔτοιμον πρὸς ὑποδοχὴν οὐ μόνον τῶν αὐτοχθόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν
- 75 ἀλλαχόθεν χάριν ἀκροάσεως καὶ μαθήσεως προσφοιτῶντων ὁμογενῶν, ἐν ᾧ ἀδιακόπως ἐνεργεῖται ἡ εὐμέθοδος παρὰ τῶν ἐφευρετῶν τριῶν διδασκάλων παράδοσις. Καὶ ἔφοροι δὲ καὶ ἐπίτροποι τῇ σχολῇ κατὰ κοινὴν ἐκλογὴν καὶ ἀξίωσιν διωρίσθησαν καὶ ἐτάχθησαν οἱ φιλογενέστατοι καὶ τῆς κοινῆς ἐπίδοσεως ἔρασταί, ἐκ μὲν τῆς ἐνδημούσης ἱεραρχικῆς ὁμηγύρεως οἱ
- 80 πανιερώτατοι καὶ θεοπερόβλητοι μητροπολίται ὅ τε Ἐφέσου κύριος Διονύσιος καὶ ὁ Ἡρακλείας κύριος Μελέτιος, ἐκ δὲ τοῦ ἀρχοντικοῦ καταλόγου ὁ εὐγενέστατος ἄρχων Πάνος κύριος Γεώργιος Μανροκορδάτος, ἐκ δὲ τοῦ ἐμπορικοῦ συστήματος ὁ τιμιώτατος καὶ χρησιμώτατος κύριος Μιχαήλ Βασιλείου, ἐπιστατοῦντες ἀγρύπτως καὶ διὰ τοῦ ἐνότος ζήλου
- 85 ἐπωφελῶς τὰ τῆς σχολῆς διεξάγοντες, ἥτις οὐδεμία προκύπτει ἀμφιβολία, ὅτι τῆς θείας συνεφαπτομένης δυνάμεως, ὡς ἄμπελος εὐθνοῦσα ὀφθίσεται, γενναῖόν τε καὶ πολύχον καρποφορήσει τὸν καρπὸν, οὗ καὶ τὴν πείραν ἐχέγγων τοῖς λεγομένοις προβάλλεται. Μήπω γὰρ τοῦ τετάρτου διαδραμόντος μηνός, ἐξ οὗ τὰ τῆς μεθόδου διδάσκεται, ἀνεφάνησαν οὐ
- 90 μόνον οἱ τῶν παλαιῶν παραδόσεων ἀκρῶ γεγευμένοι δακτύλω, γιγαντιαίοις τοῖς ἄλμασι ἐπὶ τὰ πρόσω χωροῦντες, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πρωτόχειροι ὄαττον ἢ κατ' ἐλπίδας προαγόμενοι τε καὶ ἀνατρέχοντες, ἔβθεν τοὶ καὶ ἐστόχως συνάγεται ἢ κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ χρόνου τελειοτάτη ἐπίδοσις. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν ἀφορῶντα κατὰ κοινῆς
- 95 δέονται καὶ τῆς βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως, ἄλλως τε καὶ ἐπὶ δέκα χρόνους ἀλληλοδιαδόχως παραταθήσεται ἡ παράδοσις τῶν εἰρημένων τριῶν διδασκάλων, οὕτω κριθὲν κοινῇ τοῦ Γένους προμηθεῖα εἰς πολλαπλασιασμόν

καὶ πληθυσμὸν τοῦ ἐπωφελοῦς χρήματος, μετὰ τὴν γενομένην φιλότιμον καὶ ἀδοτάτην τῶν ἐνταῦθα φιλομούσων διὰ καταστίχου συνεισφορᾶν, 100 κέκριται ἀναγκαῖα καὶ ἡ παρὰ τῶν ἐκασταχόσε διατελούντων λοιπῶν ὁμογενῶν φιλότιμος καὶ δαφιλλῆς χορηγία καὶ συναντίληψις. Καὶ δὴ καὶ ἡ παροῦσα διακήρυξις ἐπὶ χρησταῖς ταῖς ἐλπίσιν, ἥτις ἐξεδόθη, ὑψηλῶ τῷ κηρύγματι εὐαγγελιζομένη τὴν συγκρότησιν τοῦ νέου σχολείου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ πηγάζουσαν μεγίστην ὄσην ὠφέλειαν, 105 οἷς ἔρωσ ἐνέστακται ἀκροάσεων μουσικῶν ἐπὶ προόδῳ προσκαλεῖται ἕκαστον τῶν ὁμογενῶν, ἵνα τὸ φιλογενές τοῦ τρόπου καὶ προθύμου περὶ τὰ θεάρεστα καὶ κοινωφελῆ τῶν σπουδασμάτων παραστήσας ἐν δέοντι τὴν δυνατὴν συνεισενέγκῃ ἀντίληψιν καὶ βοήθειαν, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ παράδειγμα τῶν ἐνταῦθα φιλογενῶν, ἦν καὶ καταγράψας ἐν τῷ τέλει 110 τῆς διακηρύξεως, ἀποστελεῖ τοῖς ἐνταῦθα ἐξονομασθεῖσιν ἐφόροις καὶ ἐπιτρόποις διὰ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, τοῦ τὴν προκήρυξιν ἐπίτηδες ἐμφανίζοντος, καταγράφων ὁμοῦ καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ ὄνομα, πρὸς τὴν τῶν ἀνηκόντων ἐπαίνων καὶ τῶν συνοδικῶν ἐγκαρδίων εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἐπιτυχίαν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν δυναμένων διε- 115 γείρωσιν εἰς μίμησιν, ὅπως διὰ τῆς κοινῆς ταύτης συνδρομῆς καὶ δαφιλοῦς χορηγίας τὰ μὲν ὑπέρογκα καὶ βαρύντατα ἔξοδα, ὅσα περὶ τὰς ἐτήσιους τῶν διδασκάλων συντάξεις καὶ ὅσα περὶ τὴν μεταγραφὴν τῶν σωζομένων μουσικῶν βιβλίων τῆς ἀφύκτον τύχῳσιν οἰκονομίας, ἡ δὲ ἀρτισύστατος αὕτη σχολὴ κρατυνομένη προάγηται τῇ θείᾳ συναντιλήψει, τῇ τε φιλοπόνοῳ 120 τῶν διδασκάλων ἐπιμελείᾳ καὶ ταῖς τῶν ζηλωτῶν ἐφόρων φιλοτίμοις ἐπαγρυπνήσεσιν ἀρδευομένη καὶ καλλιεργούμενη, ὡς ἀρχικλεῆς τις ρίζα καὶ κλάδους ἀναβλαστήσει κατὰ μέρος εὐθαλεῖς, ὠραίοις τε καὶ γενναίοις καρποῖς βρῖθοντας εἰς εὐπρέπειαν τῶν ἀπανταχοῦ ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ κοινῇ τοῦ Γένους ὠφέλειάν τε καὶ εὐκλειαν. Οἱ δὲ φιλότιμοι καὶ φιλό- 125 μουσοὶ συνδρομηταὶ πρὸς τοῖς παρ' ἀνθρώπων ἐπαίνοις καὶ τῶν θεόθεν ἐπαγγελλομένων ἀντιδόσεων ἀξιοθῶσι, τῆς ἀθανάτου φημί δόξης καὶ αἰωνίου μακαριότητος, γένοιτο, γένοιτο.

11. Φιλικὴ καὶ ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Δέρκων Γρηγορίου, οὐχὶ ἰδιόχειρος, « τῷ πανιερωτάτῳ καὶ ἐν Χ (ριστ) ῶ ἡμῖν λῖαν ἀγαπητῷ καὶ περιποθητῷ ἀδελφῷ ἀγίῳ Ἀκόβων κω Δανιήλ, ἀσπασίως » (ἔπισθεν), ἐκ ΚΠόλεως 12 Δεκ. 1815. Ἀγγέλλει τὴν λῆψιν ἀποσταλέντων πραγμάτων, εὐχαριστῶν, ὅτι φροντίζει περὶ τῶν ζητημάτων τοῦ Δανιήλ· νὰ ἀποστείλῃ τὸ ἐτήσιον ζητομῆριον, ν' ἀποκριθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τῆς Μουσικῆς Σχολῆς, ὑπὸ μορφήν συστάσεων ὑποδείξεις φιλικαί. Ἐν ὑστερογράφῳ, ὅτι ἀποστέλλεται ἡ καθαιρεσις τοῦ ἀντιδίκου τοῦ Δανιήλ. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 7.

Πανομοίωτον έπιτιμιου πατριάρχου Κυρίλλου Σ'
(Αύγ. 1815). Έγγραφοn ύπ' άριθ. 8.

Τὴν περιπόθητον ἡμῖν πανιερότητα τῆς ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα.

† Ἐλάβομεν τὸ ἀδελφικόν τῆς, ὁμοῦ καὶ τὰ συναποστελλόμενα δύο ὀκτάδες μετὰξί καὶ μίαν ὀκτὴν νῆμα παρὰ τοῦ ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀγαπητοῦ τέκνου κυρ-Ἀναγνώστου, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ τῇ ὑπερευχαριστοῦμεν, ὑποχρεωθέντες μεγάλως διὰ τὴν ἣν διάθεσιν ἔδειξε πρὸς ἡμᾶς, περὶ ἧς οὐδεμίαν ἔχομεν ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ νεορῶς φανταζόμενοι καὶ πραγματικῶς ἰδόντες καὶ πρότερον καὶ ἤδη ἀγωνιζόμεθα εἰς ὅσα ὑπὲρ τῆς ἐπολήψεως τῆς καὶ τοῦ ἀξιεπαίνου τῷ ὄντι ὑποκειμένου τῆς, χωρὶς νὰ ἐπέλθῃ ποτὲ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς ὑπόνοιά τις τοῦ ὅτι ἀμεριμοῦμεν εἰς ὅσα ἢ πρὸς αὐτὴν 10 μᾶς σχέσις καὶ ἐξειδικιασμένη διάθεσις μᾶς ὑπαγορεύει. Φθάνει μόνον νὰ μᾶς γράφῃ συνεχῶς συναποστέλλουσα καὶ τὸ ἐτήσιον ζητομῆριον τῆς με πρώτην ἀσφαλῆ ὀκαζιόνε¹. Ἐκ τῆς ἐν τύποις πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς πληροφορεῖται περιστάτωμένως τὰ περὶ τῆς μουσικῆς, διὰ τὸ ὁποῖον 15 πρέπει καὶ ἡ πανιερότης τῆς νὰ φιλοτιμηθῇ, παρακινουσα καὶ τοὺς ἐπαρχιώτας τῆς νὰ συνδράμωσιν εἰς τὸ κοινωφελές τοῦτο σπούδασμα καὶ θέλει ὑποχρεώσει καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, φαινομένη πρόθυμος εἰς τὰ κοινωφελῆ. Τὰ δὲ ἔτη τῆς εἶσαν θεόθεν ὅτι πλείστα καὶ πανευτυχῆ. αἰωε' <=1815> Δεκεμβρίου ιβ'.

20 Τῆς πανιερότητός τῆς ἐν Χριστῷ ἀγαπητός ἀδελφός
καὶ ὅλως προθυμότητος
† Ὁ Δέρκων Γρηγόριος

Ἴδον ὅπου τῇ ἀποστέλλεται ἡ καθαίρεσις τοῦ ἀντιδίκου τῆς, τῇ συμβουλευόμεν δὲ ἀδελφικῶς νὰ μὴ τὴν ἐνεργήσῃ², καθὼς τῇ γράφει καὶ ὁ 25 κυρ-Ἀναγνώστης³, διὰ νὰ μὴν ἀπελπισθῇ ὁ παιδευόμενος καὶ περιτραπῆ ὡς ἀσυνείδητος ἐπὶ τὰ χεῖρονα. Ἄς συμβουλευθῇ εἰς τοῦτο καὶ τὸν κυρ-

1. Ἐδικαρίαν, ἡ λ. ἐν χρήσει παρὰ ταῖς νεολατινικαῖς γλώσσαις ἐκ τῆς λατινικῆς occasio.

2. Ὡς φαίνεται, ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ τοῦ Δέρκων Γρηγορίου συνοδεύει τὴν προηγουμένην ἐντυπον περὶ τῆς σχολῆς τῆς μουσικῆς πατριαρχικῆν ἐγκύκλιον καὶ μὴ περιωθεισαν καθαίρεσιν ἀντιδίκου τινὸς τοῦ Ἀκόβων Δανιήλ. Τίς ὁ ἀντίδικος οὗτος ἀγνοοῦμεν ἐντελῶς. Περὶ τοῦ Ἀκόβων καὶ Ζαγράτας Νεοφύτου Δεληγιάννη, καθαιρεθέντος ἤδη ἀπὸ τοῦ 1764. (Τ. Γ ρ ε ι τ σ ὀ π ο υ λ ο ς, «Ἑλληνικά», τ. ΙΓ', 1953-54, σελ. 133-135), δὲν δύναται βεβαίως νὰ γίνῃ λόγος, ἀποθανόντος ἄλλως τε, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸ 1798, ἐν ἔξορίᾳ (Π. Ζ ε ρ λ ἔ ν τ η ς, Τάξις ἱεραρχικὴ κλπ., σελ. 12. Σ. Β. Κ ο υ γ έ α ς, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 293, ὑποσ. 2). Πάντως πρόκειται περὶ ἀρχιερέως παρέχοντος πράγματα τῷ Δανιήλ, πρὸς ὃν ὅμως ὁ Δέρκων συνιστᾷ νὰ μὴ ἐνεργήσῃ τὴν καθαίρεσιν, πρὸς πρόληψιν χειροτέρων ἐνεργειῶν τοῦ παιδευομένου. Πολὸν ἐνδιαφέρον θὰ ἦτο νὰ πληροφορηθῶμεν περὶ τοῦ θέματος τούτου, ἀλλ' ἔλλείπον αἱ πηγαί.

3. Πρόκειται περὶ τοῦ εἰς ΚΠολιν διαμένουτος βεκιλή Ἀναγνώστη Δεληγιάννη, ἀδελφοῦ τοῦ Κανέλου, περὶ οὗ θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, ἔργρ. 17.

Γιάννην ¹, ὃν πανοικεσία ἐκ ψυχῆς εὐχόμεθα καὶ ἄς μὴ διαλείτη θαρρούντως, γράφουσα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς περὶ πάσης ὑποθέσεώς της, μηδὲως ἀμφιβάλλουσα εἰς τὴν δικαίαν ἐκτέλεσιν.

12. Ἐπιστολὴ αἰτητικὴ τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ προσεστώτων Πελοποννήσου πρὸς τὸν Ἀκόβων Δανιήλ, ἐκ Τριπόλεως 9 Ἰουνίου 1816, περὶ ἐκδόσεως ἐπιτιμίου κατὰ πάντων, Τούρκων ἢ Ρωμαίων, οἵτινες ἤρπασαν ἢ γνωρίζουν τὴν περιουσίαν τοῦ κατατομηθέντος μοραγιάνη Ἰω. Δεληγιάννη, κατ' ἐντολὴν τῶν κρατούντων. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 11.

Τὴν σεβασμίαν μοι πανιερότητά της πανευλαβῶς προσκυνοῦμεν ἀσπαζόμενοι τὴν ἱερὰν αὐτῆς δεξιάν.

Μὲ τὸ παρὸν υἱὸν μα; ἐρωτῶντες τὰ τῆς πανιέρου ὑγιείας της τῆ
 δηλοποιοῦμεν ὅτι παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου βελίγγιον νιὰμ ἀθέντου μας
 5 ἐπροστάχθημεν διὰ νὰ τῆ γράψωμεν μαχούς ² ὅτι λαμβάνουσα τὸ παρὸν
 υἱὸν μας νὰ κάμη ἓνα φρικτὸν ἐπιτίμιον, γράφουσα πὼς ὅποιος εἶδεν
 ἢ ἤξεύρει, ὅτι ἐπῆρε τινὰς ἢ Λαγκαδιανὸς Τούρκος ἢ Ρωμαῖος, ἢ ἄλλος
 ἀπὸ κανένα ἄλλον χωρίον, ἢ ὁ βόιβοδας τοῦ καζᾶ Καρύταινας ἢ ἀνθρωπὸς
 του ἢ χέιτελης ἀπὸ τὸ πρᾶγμα τοῦ μακαρίτου γέροντος κυρ-Γιάννη
 10 Παπαγιανοπούλου ³, ἀφόβως καὶ ἀνυπόπτως, χωρὶς δηλαδὴ νὰ φοβηθῆ
 παντελῶς ἀπὸ κανένα μέρος, ἐκεῖνος ὅπου εἶδεν ἢ ἤξεύρει, ὅτι ἐπῆρε
 πρᾶγμα ὡς ἄνωθεν καὶ εἰς ποῖον μέρος ἐστάλη καὶ εἰ δυνατόν ἂν ἤξεύρη
 τί καὶ τί ἐπῆρεν καὶ ἢ πανιερότης της τὰ ὅσα ἤθελεν ἀκούσει καὶ τῆ εἰποῦν
 15 ἀναφέρωμεν αὐτὰ πρὸς τὸ ὄψος του, κατὰ τὴν ἐπιταγὴν του. Ἐπειδὴ

1. Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀναγνώστη κλπ. Ἰωάννης Δεληγιάννης, ὁ μοραγιάννης, περὶ οὗ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔγγραφο.

2. Μαχούς, ἢ μᾶλλον μαχούσ, τουρκ. = ἐπίτηδες· οὕτω κυρίως ἐκαλοῦντο οἱ ἐπὶ εἰδικῇ ἀποστολῇ πεμπόμενοι ταχυδρόμοι.

3. Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ μοραγιάνη Ἰω. Παπαγιανοπούλου βλ. σχετικὴν ἐνθούμησιν καὶ βιβλιογραφίαν σχετικὴν ὑπὸ Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδικῶν τῆς Βιβλιοθηκῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀθήνας, ἐν Ἀθήναις 1904, σελ. 87, ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 153 κώδικος, ἀνήκοντος ἄλλοτε εἰς τὴν ἐγγυὸς κειμένην μονὴν Παναγίας τῆς Αἰμωλοῦς. Κανέλου Δεληγιάννη, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Α', σελ. 66-71, ὅπου ἡ ἡμερομηνία τῆς θανατώσεως δρίζεται 12 Φεβρουαρίου 1816 (σελ. 70), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τῆς ἀνωτέρου ἐνθυμήσεως κατὰ μίαν ἐβδομάδα ἐνωρίτερον, 5 Φεβρ. 1816, ἣν θεωροῦμεν ἀσφαλεστέραν. Τὸ περιεχόμενον τοῦ παρόντος ἔγγραφου εἶναι ἐξόχως διαφωτιστικόν, διότι τέσσαρας περὶπου μῆνας μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μοραγιάνη ἀπευθυνθὲν ἐντολῇ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Δανιήλ, ἀποκαλύπτει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν εἰς ΚΠολω ἐνεργειῶν τῶν υἱῶν του, περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ Κανέλος Δεληγιάννης, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 72-73. Εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς ἰσχύος τῶν Δεληγιανναίων ὅτι, ἐνθ' τῶν ἐκτελουμένων προσώπων ἢ περιουσία συνήθως ἐδεσμευέτο ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ἐν προκειμένῳ ἐζητοῦντο εὐθύναι τῆς ἀρπαγῆς.

μαχοὺς θέλει νὰ πληροφορηθῆ, μὲ τὸ νὰ ἔχη σκοπὸν καὶ ἀπόφασιν, διὰ νὰ εὐρεθῆ τὸ πρᾶγμα τοῦ μακαρίτου καὶ νὰ τὸ ἐβγάλη ἀπὸ ἐκείνους, ὅπου ἀδίκως ἤρπάγη· ἂν ὁμως ἐξ ἐναντίας ὅποιος εἶδεν ἢ ἤξεύρει καὶ δὲν θελήσῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτήν, νὰ ὁμολογήσῃ τὰ περὶ τούτου, νὰ εἶναι ἔνοχος

20 τῶν ὄσων ἀρχιερατικῶν φρικτῶν ἐπιτιμιῶν ἤθελε καταγράφει, καὶ γινόμενον τοῦ τοιούτου ἐπιτιμιῶν θέλει ἀναγνώσει αὐτὸ ἐπ' ἐκκλησίας, εἰς ὑπήκοον πάντων μέσα εἰς τὰ Λαγκάδια. Ἡ ἰδία ἢ πανιερότης τῆς ἐπιστέλλουσα αὐτὸ μὲ ἀνθρωπιν ἄξιον καὶ εἰς τὰ ἐπίλοιπα χωρὶα τῆς ἐπαρχίας τῆς ἢ ἄλλο ὅμοιον ἐκάστῳ χωρίῳ ἰδιαίτερος καὶ ὅ,τι περὶ τούτου ἤθελε

25 ἔλθουν καὶ τῇ εἰποῦν θέλει μᾶς γράφει μὲ πρῶτον ἐμπεριστατωμένως, διὰ νὰ πληροφορηθῆ τὸ ὕψος τοῦ κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ καὶ νὰ τὸ ἐλευθερώσῃ παρὰ τῶν ἀρπαξάντων αὐτό. Ταῦτα διὰ πρόσταγῆς, αἱ δὲ πανίεροι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μεθ' ἡμῶν.

1816 Ἰουνίου 9, Τρίπολις.

- 30 Τῆς σεβασμίας ἡμῖν πανιερότητος
 πρόθυμοι ἐν Χριστῷ υἱοὶ
 Ὁ δραγουμάνος (;) Θεοδόσιος (;)
 Σωτήριος Χαραλάμπης
 Ἀναγνώστης Κοπανίτζας
- 35 Παναγιώτης Κρεβατᾶς
 Ἀναγνώστης Παπάζογλης
 Σωτήρης Κουγιᾶς
 Νικόλαος Λόντος
 Νικόλαος Περούκας
- 40 Παναγιωτάκης Ζαφειρόπουλος
 Κωνσταντῖνος Δημητρίου
 Στασιῶς Δαριώτης
 Παναγιωτάκης¹.

13. Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ Κυρίλλου Σ' «τῷ θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀκρόβων, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος κυρ-Δανιὴλ» (ὑπισθεν), 17 Ἰουνίου 1816, συνοδευτικὴ συνοδικῆ ἀφο-

1. Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἀνήκουν μὲν εἰς οἰκογενεῖας Ἑλλήνων προχόντων τῆς β' περιόδου τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Τουρκοκρατίας, δὲν ἀποτελοῦν ὁμως ὅλοι τὸ γνωστὸν ὀλιγομελές — ἐκ δύο Ἑλλήνων προχόντων, δύο Τούρκων καὶ τοῦ διερμηνέως — πολιτικῶν συμβούλιον τοῦ ἐν τῇ χώρα Μόρα-Βασελῆ, ἀλλὰ πιθανῶς ἀποτελοῦν τὴν δις κατ' ἔτος συναρχομένην γενικὴν συνέλευσιν τῶν προχόντων. Βλ. σχετικῶς Μιχ. Β. Σακελλάρειον, Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν δευτέραν Τουρκοκρατίαν (1715-1821), Ἀθῆναι 1939, σελ. 78 κέξ., καὶ σελ. 139-140 περὶ τῶν οἰκογενειῶν τῶν προχόντων.

ριστικοῦ, κατὰ τῶν κατακρατούντων πράγματα τῶν κληρονόμων Πανάγου Μίχου, ἵνα ἐνεργηθοῦν τὰ δέοντα ἄνευ φιλοπροσωπίας ἢ χάριτος. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 12.

Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Ἀκόβων, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῆ ἀδελφῆ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν μετριότητος κυρ-Δανιήλ¹, χάρις εἴη
5 σου τῇ θεοφιλίᾳ καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Κατὰ ζήτησιν τῶν υἱῶν καὶ κληρονόμων τοῦ ποτὲ Πανάγου Μίχου, ἐξεδόθη ἤδη γράμμα ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν ἀφοριστικόν, κατὰ τῶν κατακρατούντων τὰ πατριαρχικὰ αὐτῶν πράγματα καὶ μὴ προαιρουμένων ἀποδοῦναι αὐτοῖς, ἔτι δὲ καὶ εἰς μαρτυρίαν τῶν γνωσκόντων. Γράφοντες οὖν καὶ διὰ τῆς παρουσίας
10 ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομέν σοι ἐκκλησιαστικῶς, ὅπως ἐγχειριζόμενον τῇ θεοφιλίᾳ σου τὸ ρηθὲν ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν γράμμα, μετὰ τὴν ἐντελῆ πληροφορίαν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὡς ἀνώνυμον ἐνεργήσης ἀμέσως καὶ ἀναγνῶς ἐπ' ἐκκλησιῶν εἰς ἐπήκοον πάντων, ἵνα μαρτυρηθῇ ἡ περὶ τούτων ἀλήθεια παρὰ τῶν γνωσκόντων καὶ ἀποκατασταθῶσι κατὰ χάρον τὰ δίκαια, ἕως οὗ ἐξισασθῶσι
15 μετὰ τῶν εἰρημένων κληρονόμων τοῦ Πανάγου Μίχου. Ὅτῳ τοίνυν, ἐπιστατῶν κυριαρχικῶς, ποιήσον ὡς γράφομεν καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, ἐξισάζων αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῶς, χωρὶς τινος φιλοπροσωπίας ἢ χάριτος, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς θεο-
20 φιλίας σου. ραις,ω (=1816) Ἰουνίου ιζ.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός².

14. Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ Κυρίλλου Σ', 3 Δεκ. 1817, ἀγγέλλουσα τῷ Ἀκόβων Δανιήλ, ὅτι ἐκ τοῦ πρὸ τετραετίας ποσοῦ χιλίων πουγγείων, τοῦ ἀφαιρέθentos ἐκ τοῦ ὀλικοῦ χρέους τοῦ κοινοῦ καὶ κατανεμηθέντος εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐπαρχίας, ἀναλόγει ποσὸν 500 γροσίων τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Ἀκόβων, δι' ὅ ἐλήφθη ἀπόφασις ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Δανιήλ ν' ἀναδεχθῇ τὴν καταβολήν. Τοῦτου μὴ γενομένου μέχρι τοῦδε, διωρίσθη ὁ Παλ. Πατρῶν Γερμανὸς ν' ἀναλάβῃ τὴν εἰσπραξίν καὶ ἀποστολήν, μετὰ τοῦ ἀναλογούντος τόκου πρὸς 60 γρόσια ἀνά πουγγεῖον³, ἄνευ ἀναβολῆς καὶ ἀμελείας, συναποστελλομένων καὶ 25 γροσίων ἐκ παλαιᾶς προσθήκης. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 13.

1. Ἐγραψεν ἀρχικῶς Σιλβέστρω, μεθ' ὃ, τούτου διαγραφέντος, τὸ ὄρθον.

2. Ἡ ἐπιστολὴ δὲν εἶναι ἀνέκδοτος. Βλ. Γ. Ι. Παπῶλα, Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Σ', «Ἀρμονία», τόμ' Α' (1900), σελ. 666.

3. Τὸ πουγγεῖον περιεῖχε 250 γρόσια. Ὁ σημεῖοῦμενος τόκος 60 γρόσια ἀνά πᾶν πουγγεῖον ἰσοδυναμεῖ πρὸς 24% ἐτησίως.

Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικός πατριάρχης.

† Θεοφιλέστατε ἀρχιεπίσκοπε Ἀκόβων, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῆ ἡμῶν ἀδελφῆ κυρ-Δανιὴλ¹, χάρις εἴη τῇ θεοφιλίᾳ σου καὶ εἰρήνῃ παρὰ 5 Θεοῦ. Πρὸ τεσσάρων σχεδὸν χρόνων, ἀφαιρεθέντων ἀπὸ τοῦ ὀλιγοῦ χρέους τοῦ κοινοῦ χιλίων πονγγείων καὶ προστεθέντων ἀναλόγως δι' ἀδλικῶν ὁμολογιῶν εἰς ἄλλας τὰς ἐπαρχίας, τὰς ὑποκειμένας τῷ ἡμετέρῳ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ γενομένης μετὰ πολλῆς βασάνου τῆς εὐθυδίκου τούτων διανομῆς, κατὰ τὴν δύναμιν ἐνὸς ἐκάστου τῶν συναδελ- 10 φῶν, ἐφάνησαν ἀναλογοῦντα ἐκ τοῦ κοινοῦ ἐκείνου ἐράνου καὶ τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ταύτῃ γρόσια πεντακόσια, ἐφ' ᾧ καὶ ἐγένετο πρὸς τὸν προκάτοχόν σου ἐκκλησιαστικῆ ἐπιταγῆ, διὰ τὰ φροντίσει καὶ τὰ ἐξαποστείλῃ ἐν τάχει τὴν διαληφθεῖσαν ποσότητα, ἀναβληθέντος δὲ τοῦ πράγματος μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς θεοφιλίας σου εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, 15 ἐγένετο ἀπόφασις ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀρχιερατείας σου, διὰ τὰ ἀναδεχοῦντος μόνην τὴν ποσότητα αὐτὴν τῶν πεντακοσίων γροσίων², ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐφάνη μέχρι τοῦδε ἡ ἀπαιτούμενη ἀποστολὴ τῶν γροσίων τούτων, διὰ τὰ μὴ μένωσιν ὀφειλόμενα καὶ προξενῆται ἐκ τούτου ζημία τῇ θεοφιλίᾳ σου, προστιθεμένου τόκου ἐπὶ τόκῳ, διὰ τοῦτο κατὰ κοινὴν ἐπίμονον ἀπόφασιν 20 διορίζεται ὁ ιερώτατος μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν, ὑπέσπιτος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀγαίας, λίαν ἡμῖν περιπόθητος ἀδελφός καὶ συλλειτουργός κυρ-Γερμανός, ὅπως ἐπιστατήσῃ καὶ λάβῃ παρὰ σοῦ τόσον τὴν διαληφθεῖσαν τοῦ κεφαλαίου ποσότητα, ὅσον καὶ τὰ δεδουλευμένα τεσσάρων ἐτῶν διάφορα, πρὸς ἐξήκοντα τὸ πονγγεῖον λογιζόμενα. Ἐντελλόμεθα δὲ 25 καὶ ἐπιτάττομέν σοι διὰ τῆς παρουσίας ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, δίχα τινὸς ἀναβολῆς τὰ καταμετροῦσθαι εἰς χεῖρας τῆς ιερότητός σου τὸ τε κεφάλαιον καὶ τὰ τῶν τεσσάρων ἐτῶν διάφορα, συμποσοῦμενα ὁμοῦ εἰς γρόσια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα, πρὸς τούτοις δὲ καὶ εἴκοσι πέντε γρόσια πρὸς ἐξόφλησιν ἐνὸς τεσκερῆ παλαιᾶς προσθήκης, ὅστις σώζεται ἐν τῇ 30 κάσῃ τοῦ κοινοῦ. Πρόσεχε δὲ καλῶς, ἵνα μὴ συμβῆ ἀμέλεια περὶ τοῦτο,

1. Εἰς τὸ ἔγγραφον ἐκ παραδρομῆς ἀναγράφεται Γαβριήλ.

2. Ὡς φαίνεται ἐκ τῶν περαιτέρω ἐγγράφων, ὁ Δανιὴλ ἀγνοεῖ τοιαύτην ἀπόφασιν, μὴ ἀναγραφομένην ἄλλως τε εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του πατριαρχικῆν πράξιν τοῦ 1814 (ἔγγραφον 4). Ἐν ἐγένετο ἡ ἀναφερομένη ἐκκλησιαστικῆ ἐπιταγῆ πρὸς τὸν προκάτοχον τοῦ Δανιὴλ ἀρχιεπίσκοπον Ἀκόβων Σίλβεστρον, πρὸ τετραετίας, ἦτοι ἐντὸς τοῦ ἔτους 1813, διὰ καταβολὴν ἀναλογούσης ποσότητος 500 γροσίων, εὐνόητον εἶναι ὅτι ὁ Σίλβεστρος, πένόμενος πάντοτε, ἀδύνατον ἦτο ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τοῦτο. Διὸ προστίθεται ἐνταῦθα, ὅτι ἀνεβλήθη τὸ πρᾶγμα μέχρις ἀποκαταστάσεως τοῦ Δανιὴλ, καλουμένου ἤδη τὰ ἀναλάβῃ βάρη προὔπαρχοντα εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἐκ 500 γροσίων, καὶ δὴ καὶ ἐντόκως πρὸς 24 %. Ἐἶναι χαρακτηριστικὰ πάντα ταῦτα διὰ τὸ κεφάλαιον τῶν οἰκονομικῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐν γένει, μάλιστα δὲ διὰ τὴν περίοδον ταύτην.

καθ' ὅτι οὐδόλως συμφέρει σοι. Ὅθεν καὶ παίησον, καθὼς ἐκκλησιαστικῶς γράφοντές σοι παρακελευόμεθα, ὅτι περιμένομεν τὴν ἐκτέλεσιν, ἣ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη μετὰ σοῦ. αὐιζφ <=1817> Δεκεμβρίου γη.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

15. Φιλικὴ καὶ προτρεπτικὴ ἐπιστολὴ Παλ. Πατρῶν Γερμανοῦ τῷ Ἀκόβφ Δανιήλ, ἐκ Πατρῶν 1 Φεβρ. 1818¹, συνοδεύουσα τὴν προηγουμένην πατριαρχικὴν καὶ συνιστῶσα τὴν ἐξοικονόμησιν τῆς ὀφειλομένης ποσότητος, ἀδιὰ νὰ μὴ ἀκούη ἢ αὐτῆς πανιερότητος ἐπιπλήξεις καὶ λόγους δυσφήμους». Ἐπιστολὴ ἐκφράζουσα στοργὴν καὶ εὐκρινῆς ἐνδιαφέρον, καίτοι μετὰ σοβαρότητος μᾶλλον ἢ τρυφερότητος συντεταγμένη. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 17.

Τὴν περιπόθητόν μοι αὐτῆς πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενος ἠδέως πιαγορεύω.

† Καὶ μετὰ τὴν ἔρευναν τῆς ἐφετῆς μοι ἀγαθῆς ὑγείας της δηλοποιῶ αὐτῇ, ὅτι ἀναχωροῦντί μοι διὰ τὴν ἐπαρχίαν μου ἐχειροβίβη μοι παρὰ τε
5 τῆς παναγιότητος τῶν καὶ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ ἢ περικλησιολογούμενη ἤδη πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν αὐτῆς πανιερότητα, με διορισμὸν ἵνα λάβω τὴν διαλαμβανόμενὴν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ποσότητα, ὀφειλομένην παρ' αὐτῆς εἰς τὸ κοινὸν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἀποστείλω αὐτὴν ἀσφαλῶς. Ἴδού λοιπὸν ἀποστέλλεται πρὸς αὐτὴν ἡ ἐπιστολή, ἐξ
10 ἧς πληροφορεῖται, ὅποια τὰ ἐπιταττόμενα. Τῇ συμβουλευέω δὲ καὶ ἐγὼ ἀδελφικῶς, νὰ ἐξοικονομήσῃ τὴν ποσότητα ταύτην ὅσον τάχος διὰ νὰ ἀποσταλῇ, ὅτι τὸ κοινὸν μας, ἀδελφέ, βεβαρημένον ὑπὸ χρεῶν πολυαριθμῶν καὶ δυσοικονομητῶν, χρῆζει τῆς παρ' ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν προθύμου καὶ ἀνυπερθέτου ἀποπληρώσεως τῶν ὀφειλομένων, εἰ δὲ μὴ γε, κινδυνεύει
15 εἰς τὸ πάντη ἀναικονόμησιν καὶ διὰ νὰ μὴ ἀκούη ἢ αὐτῆς πανιερότητος ἐπιπλήξεις καὶ λόγους δυσφήμους, παρὰ τε τῆς Ἁγίας Συνόδου καὶ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ, ἃς μὴ ἀναβάλλῃ ἐπὶ πλέον τὴν ἀποστολὴν τῆς ποσότητος ταύτης. Περιμένομεν δὲ ἀπεισεματικὴν ἀπόκρισίν της, ὅσην τῇ δηλώσει τῆς ἐφετῆς ἡμῖν ὑγείας της, ἧς εἶεν τὰ ἔτη πάμπολλα καὶ πανευ-
20 δαίμονα.

αὐιη' <=1818> Φεβρουαρίου α' ἐν Πάτραις

Τῆς πανιερότητος της ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

καὶ πρόθυμος εἰς τοὺς ὀρισμοὺς

† Ὁ Πατρῶν Γερμανός.

(ἐν τῇ φφα)

25 Ἄς εἶναι πεπληροφορημένη, ἀδελφέ, ὅτι διὰ τε τὸ ὁμοπάτριον καὶ

41. Ἐξεδόθη ὑπὸ Γ. Ι. Παπούλα, Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. γ', σελ. 204-205, ὅπου ἐσφαλισμένως τὸ ἔτος αὐιη' = 1818 ἀνεγνώσθη αὐις' = 1816.

τὸ ἀδελφικὸν χάρις σώζομεν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην εἰλικρινῆ, ὅθεν ἄς γράφῃ ἡμῖν συνεχῶς τὰ τῆς ὑγείας τῆς καὶ εἴ τι αὐτῇ μὲν χρήσιμον, ἡμῖν δὲ δυνατόν.

16. Ἐπιστολὴ Νικολάου Παπαγιαννοπούλου¹, ἐκ βασιλευούσης 29 Ὀκτ. 1818, ἀπαντητικὴ « τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ ἀγίῳ Ἀκόβων κ(υρί)ῳ Δανιήλ, τῷ σεβασμιωτάτῳ μοι πατρὶ καὶ δεσπότῃ, προσκυνητῶς, εἰς Λαγκάδια ». Ἀγγέλλει τὴν λήψιν ἀποσταλείσης μετὰξῆς καὶ παράδοσιν δικαιοῦχος, τὸν προτρέπει ν' ἀπευθύνεται ἐλευθέρως πρὸς αὐτὸν διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ παρέχει σημαντικὰς τινὰς εἰδήσεις, περὶ ἐπικειμένων μεταβολῶν εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ τὰς ἡγεμονίας. Ἐκ τῆς σταθερᾶς γραφῆς, ἰδιοχείρου τοῦ ὑπογράφοντος, τῆς ἐπιμελείας εἰς τὴν στίξιν, τῆς ἀποφυγῆς σφαλμάτων καὶ τῆς διακριτικότητος καὶ προθυμίας τοῦ ἐπιστολογράφου πιστοῦται ἡ φιλικὴ καὶ υἱικὴ διάθεσις του, πλὴν τῆς ἐν γένει καλλιέργειας τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 18.

Τὴν σεβαστὴν μοι αὐτῆς πανιερότητα ταπεινῶς προσκυνῶ, ἀσπαζόμενος τὴν πανιέρῳ σας δεξιάν.

Τὰ δύο σας σεβάσματα, τὸ μὲν προλαβόντως, τὸ δὲ κατ' αὐτάς, ἔλαβον, ὑπερήσθην διὰ τὴν δήλωσιν τῆς πανιέρου ἀγαθῆς ὑγείας σας καὶ διεξεθλῶν ταῦτα ἔργων τὰ ἐν αὐτοῖς. Ἐλαβον ἀσφαλῶς καὶ τὸ μετὰξι, τὸ ὁποῖον καὶ προσέφερον εἰς τὰ μέρη κατὰ τὴν προτέραν μου ὑπόσχεσιν, ὅθεν καὶ

Πρβλ. Δ. Γ. ρ. Καμπούρογλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 28, ὕποσ. 85. Ἡ ἐπιστολὴ ἀναδημοσιεύεται ὑπὸ Π. ο. λ. Συνοδινοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 127, ὕποσ. α.

1. Νικολάκης Παπαγιαννόπουλος ἦτο ὁ νεώτερος τῆς δεκάδος τῶν τέκνων τοῦ ἀποκεφαλισθέντος τὸ 1816 μοραμάνη. Πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου, ἐνῶ ἡ οἰκογένεια ἀπηνῶς ἐδιώκετο ὑπὸ τοῦ Βελῆ πασᾶ, μετέβη οὗτος εἰς Ζάκυνθον, τὸ 1812, ὁπόθεν μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ἐπανήλθεν εἰς Πελοπόννησον μετ' οὐ πολὺ. Οἱ δύο ἄνδρες ἐν εἰδικῇ τελετῇ, παρόντος τοῦ Δανιήλ, ἐγένοντο εἰς Λαγκάδια ἀδελφοποιοὶ (μπαουραζέρηδες). Ἐπὶ τοῦ θέματος βλ. Κ. Μ. Ράλλη, Περὶ ἀδελφοποιίας, «Ἐπιστ. Ἐπετηρίδ» Πανεπ. Ἀθηνῶν, τόμ. Γ' (1906—1907), σελ. 293—306. Πρὸ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ ἐπίσης τοῦ πατρὸς του ὁ Νικολάκης εἶχε μεταβῆ εἰς ΚΠολιν, ὅπου μετὰ τὸ γεγονός τούτου ἐνήργησε ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἐκεῖ διαμένοντος βεκύλη ἀδελφοῦ του Ἀναγνώστη καὶ τῶν ἐκ Μορέως ἐλθόντων Θεοδοράκη καὶ Κανέλου, καθὼς καὶ μετὰ προυχόντων, νὰ μὴ δημευθῇ ἡ περιουσία των καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ ὁ Σιακὴ πασᾶς ἐκ Πελοποννήσου, ἐκπίπτων τοῦ ἀξιώματος τοῦ Βεζύρη. Ἐκ ΚΠόλεως ὁ Νικολάκης ἐπανήλθεν ἐκδιωχθεὶς εἰς Πελοπόννησον ἀρχομένου τοῦ 1819, τοῦ Ἀναγνώστη παραμείναντος, βραδύτερον ὅμως μετέβη ἐκ νέου πλῆσιον αὐτοῦ. Βλ. ἱκανὰ ὑπὸ τοῦ Κ. α. ν. Δεληγιάννη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 60 κέξ., ἰδίᾳ σελ. 76—77 χαρακτηριστικὴν καὶ τολμηρὰν ἐνέργειαν τῶν δύο ἀδελφῶν, ἂν ἀληθεύῃ, ἐμφανίσεως πρὸ τῆς σουλτάνας. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του ὁ Ν. Παπαγιαννόπουλος ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν καλῶν μαθητῶν τοῦ Δανιήλ.

εὐχαριστήθησαν. Αὐτοὶ ὅμως εἶναι λέοντες ἀχόρταστοι καὶ μ' ἐπρόβαλον ὅτι τὸ μεταξί θέλει καὶ νῆμα νὰ κατασκευασθῇ. "Ὅθεν καὶ τοὺς ἔδωσα τὴν ἀναγκαίαν ἀπόκρισιν, ὡς ἔδει, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις τοὺς ἀπεκρίθην,
 10 ὅτι μὲ τὸ νὰ σᾶς ὑποσχέθην ἐγὼ τότε περὶ τούτου, ἔγραψα τῷ ἀγίῳ Ἀκόβων, ἀλλ' αὐτὸς ἀδυνάτως ἔχει, ἄχρι τοῦδε μῆτε ἀπόκρισιν του ἔλαβον, διὸ ἐγὼ πλέον, ἀναγκασμένος νὰ μὴ φανῶ παραβάτης τῆς ὑποσχέσεώς μου, ἐξ ἰδίων μου τὸ ἠγόρασα καὶ ἰδοὺ ὅπου σᾶς τὸ προσφέρω, καὶ αὐτὸ ὀτοχασθῆτε ὅπου τὸ κάμνω ἀπὸ μόνον τὸ τζελεπιλίκι μου¹, διότι οὐκ ἂν
 15 λάβοιτε παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος. "Ὅθεν καὶ τοὺς ἔκαμα τέφι² ἕως ἐδῶ τοὺς μαντρόσκυλους³.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀδελφὸς κυρ-Ἀναγνώστης σᾶς ἀποκρίνεται ἤδη, περὶ τῶν ὄσων τὸν ἐγράφατε, περιττὸν ἐγὼ νὰ ἐκτείνωμαι περὶ τούτου, διότι καταλαμβάνετε ἀπὸ τὰ γραφόμενά του. Καὶ ταῦτα περὶ τούτου,
 20 πρὸς εἰδοποίησίν σας.

Ἐγὼ, ἄγχι δεσπότη, ἤμουν καὶ εἶμαι προθυμότετος εἰς κάθε σας προσταγὴν καὶ ἐκδούλευσιν καὶ εἰς κάθε σας τυχοῦσαν ὑπόθεσιν θέλει ἐπαγρυπνῶ καὶ προσέχω, ὡσὰν νὰ ἦσυν ὁ ἴδιος καὶ ἔτι περισσότερον, διὸ ἀπ' ἐδῶ ἀμερίμνησον καὶ δι' ἐδῶν σας ἀγίων εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλει σᾶς
 25 ἀκολουθήσει κανένας πειρασμὸς καὶ μείνατε κατὰ πάντα ἡσυχοὶ. Σᾶς παρακαλῶ πολλὰ νὰ μὲ γράφητε συνεχῶς, περὶ τῆς πανιέρου ἀγαθῆς ὑγείας σας, ἣτις εἶναι ἐπιθυμητὴ, προστάζων με καὶ ἐφ' οἷς μὲ οἴδατε ἱκανὸν καὶ ἔσομαι προθυμότετος.

Ἐπειδὴ καὶ προλαβόντως ἔγινεν ὁ Καρατζᾶς φηγᾶς⁴, ἐπεριμένετο καὶ

1. Τζελέπης εἶναι ὁ ζωέμπορος, τουρκιστί, τζελεπιλίκι δὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ζωεμπόρου. Ἡ φράσις ἐνταῦθα ἴσως σημαίνει ἐξ ἰδίων μου.

2. Τουρκ. def, τὸ νόημα τῆς φράσεως : τοὺς ξεφορτώθηκα.

3. Τὰ ἀποσταλέντα εἶδη ὑποθέτομεν ὅτι προσεφέρθησαν ἢ πρὸς πατριαρχικοὺς κύκλους ἢ πρὸς τοὺς διεκδικοῦντας κληρονομικῶς δικαίωματι τὰς προσόδους τῆς παλαιᾶς ἑξαρχίας τῆς Ἀκοβας, περὶ ὧν περιφρονητικῶς ἐκφράζεται ὁ ἐπιστολογράφος.

4. Ὁ Ἰωάννης Γεωργίου Καρατζᾶς τὸ 1812 διεδέχθη τὸν εἰς δυσμένειαν περιπεσόντα Δημ. Μουρούζην εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μ. Διερχμῆως, τὸν δὲ Ἀθῶνον τοῦ ἰδίου ἔτους διορίσθη ἡγεμὸν Βλαχίας, κυβερνήσας μετὰ μεγάλης σινησεως καὶ σινδεόμενος μὲ τὴν νομοθετικὴν ἐργασίαν τὴν γνωστὴν μὲ τὸ ὄνομα « Κῶδιξ Καλλιμάχη ». Βλ. Διογ. Φωτεινοῦ, Ἱστορία τῆς πάλαι ποτὲ Δακίας, τόμ. Β', ἐν Βιέννῃ 1818, σελ. 558 κἑξ. Εἰς τὸ Ἡμερολόγιον Κνέζη ἀναγνωσκόμεν τὰ ἐξῆς : 1818 Νοεμβρίου 5, αὐθιγντεμε ὁ Σοῦτζος Ἀλέξανδρος β στή Βλαχιά καὶ ἔμανζηλεύτη (ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα) ὁ Ἰάν β Καρατζᾶς, τὴν ὁποίαν ἡμέρα λέγει τὸ μνηρολόγιον ὅτι δὲν εἶναι καλὴ μέρα καὶ ὅ, τι μεταχειρισθῆ κανεῖς δὲν τελεσφορεῖ. Ὁ δὲ Ἰάν β ἔφυγε στή Νεμεζία (= Οδγκάρια) Σεπτεμβρίου 29. Μαριέττας Μινώτου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 481.

30 ἡ πτώσις τοῦ πατριάρχου καὶ ἦτον ἐλπίς διὰ τὸ νὰ ἔλθῃ ὁ κυρ - Γρηγόριος ¹
ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἄχρι τῆς παρουσίας ὥρας δὲν ἐδιωρίσθη νέος ἀθέντης
τῆς Βλαχίας, διὰ κάποια αἷτια καὶ ἰντερέσια τοῦ κραταιοῦ δεβλετιου,
μένουν τὰ πράγματα εἰς στάσιμ, κλονίζονται ὅμως ὄλο ἓνα καὶ μπακα-
λοῦμ ².

35 Ἀπαξάπαντες, θείω ἐλέει καὶ δι' εὐχῶν σας ἀγίων ὑγιαίνομεν. Εἴησαν
λοιπὸν αἱ ἀγίαί σας εὐχαὶ ἀρωγαὶ ἐν παντὶ τῷ βίῳ καὶ μένω ἀναπροσκυ-
πώντάς σας καὶ ἐν βίᾳ. Τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1818 βασιλεύουσα

δοῦλος ταπεινός

Νικόλαος Παπαγιαννόπουλος

17. Ἀναγνώστη Παπαγιαννοπούλου, ἐκ βασιλευούσης 29 Ὀκτ. 1818,
ἀπαντητικὴ καὶ ἄκρως φιλικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἀκόβων Δανιὴλ. Βεβαιοῦ
λῆψιν ἀποσταλέντος βουτύρου. Παρέχει ὁδηγίας ἀποστολῆς χρημάτων, αἰτή-
σαντος τοῦ Δανιὴλ, τοῦ σχετικοῦ λ/σμοῦ ἀναβαλλομένου. Ἀναφέρεται εἰς
λυπηρὰ γεγονότα, παραπεμπόμενα εἰς τὴν λήθην. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 19.

Τὴν πανιερότητά σας ταπεινῶς προσκυνῶ, ἀσπαζόμενος μετ' ἐδλαβείας
τὴν ἀγίαν σας δεξιάν.

Μετὰ τὴν ταπεινὴν μοι προσκόνησιν καὶ ἄκραν ἔρευναν τῆς δεσποτικῆς
καὶ εὐτυχισμένης ὑγιείας σας, δηλοποιῶ ὅτι καὶ γὰρ, θείω ἐλέει, καὶ διὰ τῶν
5 ἀγίων σας εὐχῶν ὑγιαίνω ἄχρι τοῦδε.

Τὸ ἀπὸ κατὰ Σεπτεμβρίου σεβάσμιόν μοι γράμμα σας διὰ τοῦ Γιαν-
νάκη ἔλαβον, χαίρων ἐπὶ τῇ δηλώσει τῆς ἐφετῆς μοι ἀγαθῆς ὑγείας σας
εἶδον τὰ ἐν αὐτῇ. Τὸ πῶς ἐλυπήθη διὰ τὸ συμβεβηκὸς καὶ πληγῆν, ὅπου
ἐπάνω εἰς τὸν μισευμὸν μου μετ' ἠκολούθησε. Δὲν τὸ ἀμφιβάλλω, πλην
10 καὶ αὐτὸ ἦτον ἐξ ἁμαρτιῶν μου, διὰ τὸ νὰ με ἐμποδίσῃ εἰς τὸ νὰ μὴν ἀπολαύσω
τὴν πατρίδα, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους· δόξα τῷ ἀγίῳ Θεῷ παραβλέψας

Ἐπομένως, γράφων ὁ Ν. Παπαγιαννόπουλος, τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1818, γνωρίζει ὅτι ὁ
Καρατζᾶς ἔγινε φυγάς, μεταβὰς εἰς Οὐγκουριαν καὶ περαιτέρω ὅτι δὲν ἔγινε ἀκόμη ἄλλος
ἀθέντης τῆς Βλαχίας. Τοιοῦτος τελικῶς ἔγινε ὁ Ἀλέξ. Σουτζός, ὡς ἀναφέρει ὀρθῶς
τὸ Ἡμερολόγιον, διορισθεὶς τὴν 5 Νοεμβρίου 1818.

1. Πρόκειται περὶ τοῦ Γρηγορίου Ε', τὴν πρόσκλησιν τοῦ ὁποίου τὸ γ' εἰς τὸν οἰκου-
μενικὸν θρόνον, ὄντως ἐβοήθησεν ὁ τὸν Καρατζᾶν διαδεχθεὶς εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας
Ἀλέξ. Σουτζός, ὡς προέβλεπον καὶ οἱ κύκλοι τῆς ΚΠόλεως, κατὰ τὴν διδακτικὴν ταύτην
περικοπὴν τῆς ἐπιστολῆς. Ἡ παραίτησις τοῦ Κυρίλλου, μετὰ ἑξαετῆ περίπου πατριαρχίαν,
ἐγένετο περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου 1818 καὶ τὴν 14 ἰδίου μηνὸς προσεκλήθη ὁ Γρηγόριος,
φθάσας ἐξ Ἀγ. Ὁρους τὴν 19 Ἰανουαρίου 1819.

2. Τουρκ. *bakalim* = νὰ ἰδοῦμε.

τὰς ἁμαρτίας μου μὲ ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὰς πύλας τοῦ θανάτου καὶ μ' ἐχάρισε τὴν ζωὴν καὶ ἀφοῦ ἔγινε περαστικὸν ὡς ἀνθρώπινα συμβεβηκότα καὶ αὐτὸ ξεχάνεται, ὅτι ἄλλαι μὲν αἱ βουλαὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄλλαι δὲ τοῦ θεοῦ, 15 διὰ τοῦτο οὔτε ἐλυπήθην, δεσπότη μου, οὔτε λυπούμαι καὶ ὁ ἅγιος Θεὸς διὰ τῶν ἁγίων σας εὐχῶν ἅς μᾶς διαφυλάξῃ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς καὶ ἅς κυβερνήσῃ τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, ὡς οἶδεν ἡ θεὰ του πρόνοια ¹.

Παρὰ τοῦ ἰδίου Γιαννάκη ἔλαβον καὶ τὰς 60 διάδες βούτρου εἰς δύο τουλούμια, διὰ τὸ ὅποῖον σᾶς εὐχαριστῶ καὶ διὰ τι νὰ πειραζήσθε, ὡσάν 20 ὁποῦ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν πανιερότητά σας τοιαῦτα δὲν πρετεντέρομεν ², ἀλλὰ πρετεντέρομεν τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας σας καὶ διὰ νὰ μᾶς ἐνθυμᾶσθε εἰς τὰς ἁγίας σας προσευχάς. "Ὅθεν καὶ αὐτὸ μὲ εὐχαρίστησιν τὸ ἐδέχθην ὡς χάριν εὐλογίας καὶ ἄμποτε ³ νὰ μὲ ἀξιῶσῃ ὁ ἅγιος Θεὸς διὰ τῶν ἁγίων σας εὐχῶν νὰ ἀπολαύσω καὶ προσωπικῶς τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας σας, 25 ὅταν εὐδοκήσῃ ἡ θεὰ του πρόνοια. Εἶδον πρὸς τοῦτοις νὰ μὲ γράφητε, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἔχητε ἀνὰ χεῖρας μερικὸς παράδες, διὰ νὰ μὴ τὰ ἐξοδεύσῃτε ἀλλαχόσε, νὰ σᾶς διορίσω ἢ αὐτοῦ νὰ τὰ μετρήσετε ἢ ἐδῶ νὰ τὰ στείλετε. Καὶ ἂν ἤθελεν ἡξεδύω, ὅτι ἔχετε παράδες ἀνὰ χεῖρας καὶ δὲν σᾶς ἐπροξενούσα στενοχωρίαν, ἤθελε σᾶς γράψω διὰ νὰ πληρώσῃτε εἰς τὸ μοναστήρι 30 τῆς ἁγίας Λαύρας χίλια γρόσια, ὁποῦ ἔχρεωστοῦσα, διὰ νὰ μὴν ἔχητε μήτε φροντίδα μήτε ρίζικα διὰ νὰ τὰ ἐμβάσῃτε ἐδῶ, ἀλλὰ μὴ θέλων διὰ νὰ σᾶς στενοχωρήσω ποτέ, δὲν σᾶς ἔγραψα, ἀλλ' ἔγραψα τοῦ κυρ-Θεοδωράκη καὶ τὰ ἐπλήρωσε. Διὰ τοῦτο, ὅσα ἀνὰ χεῖράς σας ἔχετε, χωρὶς νὰ στενοχωρηθῆτε, νὰ κάμητε φλωρία τεῦπλες ⁴ ἢ καὶ ἄλλα νὰ 35 εἶναι σωστὰ καὶ τὰ κάμητε γρόπον ⁵ βουλλῶνοντάς τα μὲ τὴν βούλλαν σας, τὸν ὅποῖον γρόπον, εἰς εἶναι ὁ κυρ-Θεοδωράκης εἰς Τριπολιτζάν τοῦ τὸν στέλνετε μὲ γράμμα σας συντροφευμένον καὶ μὲ τὰ στέλνει διὰ τὰ τάρου ⁶, εἰ δὲ καὶ δὲν εἶναι ὁ κυρ-Θεοδωράκης, τὰ στέλνετε εἰς τὸν κυρ-Νικολῆν, γράφοντάς τον νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἴδιον, καθὼς εἶχατε στείλει

1. Τὰ ἐνταῦθα ἀορίστως λεγόμενα ὑπὸ τοῦ 'Αναγνώστη Παπαγιαννοπούλου ἀφοροῦν ἀσφαλῶς εἰς τὴν μεσοῦντος τοῦ Ἀγροῦστου 1818 δολοφονικὴν ἐναντίον του ἀπέπειραν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ διὰ Πελοπόννησον, περὶ ἧς σχεδὸν ἀποδιδομένης εἰς τὸν 'Αναγνωσταρῶν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του βλ. Καν. Δεληγιάννη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 81. Φαίνεται ἐκ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς ὅτι διὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ὁ Δανιὴλ εἶχε σπεύσει νὰ ἐκφράσῃ τὴν συμπάθειάν του πρὸς τὸν ἰσχυρὸν προστάτην αὐτοῦ.

2. Προσδοκῶμεν, ἀγαμέρομεν.

3. Εἶθε, ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ.

4. Ἐνοεῖ διπλᾶ τουρκικὰ φλωρία.

5. Πιθανῶς γράβιον, σφικτὸν δέσμιον τῶν κερμάτων, ὅστε ν' ἀποτελῇ συμπαγῆ μάζαν.

6. Ταχυδρόμου.

40 καὶ τὸν ἐπερυσινὸν γρόπον. Εἰ δὲ καὶ ἀνὰ χεῖρας δὲν ἔχετε καὶ ἀπὸ ἐντροπῆν
 σας τὸ κάμνετε καὶ θέλει στενοχωρηθῆτε, νὰ μὴ τὸ κάμνητε αὐτό, ἐπειδὴ
 καὶ δὲν θέλω τὴν στενοχωρίαν σας καὶ ὁπόταν εὐκολυνθῆτε, τότε κάμετέ
 το, χωρὶς νὰ στενοχωρηθῆτε. Καὶ ταῦτα περὶ τούτου, πρὸς εἰδοποίησίν σας.

Μέσα εἰς τὴν σακκούλαν τῶν χαρτίαν μου, ὁποῦ ἔφερα μαζί μου, ἢ
 45 ὁποῖα σακκούλα ἦλθεν εἰς Τριπολιτζὰν μαζί μὲ τὰ ἄλλα μου πράγματα
 εἰς χεῖρας τῶν ἀδελφῶν μου, εἶχον τὴν ἐξοφλητικὴν πατριαρχικὴν ἐπι-
 στολὴν καὶ τοῦ κοινοῦ, διὰ τὰ 500 γρόσια, ὁποῦ σᾶς ἐζητοῦσαν¹, τῆς
 ὁποίας τὸ ἴσον σᾶς εἶχομεν προστείλει καὶ ὅλας τὰς ἀποδείξεις ζητομυρίων,
 κρεάτος καὶ ἐξαρχικῶν σας² μέχρι τέλους τοῦ τρέχοντος ἔτους, τὰς ὁποίας
 50 παρὰ τῶν ἀδελφῶν μου ἐλπίζω νὰ ἐλάβετε ἄχρι τοῦδε, τὰ ὁποῖα ὅλα
 σημειώσατε εἰς τὸ κατάστιχόν σας καθὼς καὶ ἐγὼ τὰ ἔχω σημειωμένα
 καὶ ὅταν εὐδοκῆσῃ ὁ ἅγιος Θεὸς καὶ ἀνταμωθῶμεν, θεωροῦμεν αὐτὴν τὴν
 δόσοληψίαν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ τὴν ξεκόπτομεν, γλυτώνοντες ἀμφοτέρα
 τὰ μέρη, εἰ δὲ καὶ ἀγαπᾶτε, γράφετέ με, ὅταν δριζήτε, νὰ σᾶς τὸν κατα-
 55 στρώσω τὸν λογαριασμόν, νὰ σᾶς τὸν στείλω καὶ ταῦτα πρὸς εἰδοποίησίν
 σας.

Παρακαλῶ τὴν πανιερότητά σας νὰ μᾶς ἐνθυμῆσθε εἰς τὰς ἀγίας προσευχάς,
 γράφοντές μας ἐνίστε, δηλοποιοῦντές μας περὶ τῆς ἀγαθῆς ὑγείας σας
 πρὸς χαροποίησίν μας, προστάζοντες καὶ ἐφ' οἷς μᾶς γνωρίζετε ἱκανοῦς
 60 καὶ ἔσμεν πρόθυμοι. Μένομεν ἀναπροσκυνῶντες τῆς πανιερότητός σας.

1818 Ὁκτωβρίου 29, βασιλεύουσα

Ἀγαγῶστης Παπαγιαννόπουλος

18. Ἀκόβων Δανιὴλ ἀπαντητικὴ πρὸς Παλ. Πατρῶν Γερμανόν, ἐπὶ τοῦ
 περιεχομένου τῆς ὑπ' ἀριθ. 15 ἐκείνου, ἐν σχεδίῳ, ἐκ Λαγκαδίων, τὸ 1818,
 ἀχρονίστως, γραφέντι ἐπὶ τοῦ δευτέρου φύλλου τῆς τοῦ Γερμανοῦ. Παρέχει
 πληροφορίας περὶ τῆς πτωχείας τῆς ἐπαρχίας του, παραπονούμενος ὅτι ὀφειλαὶ
 τοῦ προκατόχου του ρίπτονται ἐπ' αὐτόν, μὴ διαμαρτυρηθέντος τοῦ Γερμανοῦ
 διὰ τοῦτο, παρακαλουμένου δὲ ἤδη νὰ μεσολαβήσῃ γραπτῶς. Ἔχει γραφῆ ἐν
 τάχει, ἀλλ' εὐαναγνώστως καὶ ἄνευ διαγραφῶν, πάντως ὁ γραφικὸς χαρακτήρ
 δὲν εἶναι ὁ τοῦ σχεδίου τῆς ὑπ' ἀριθ. 6 ἐπιστολῆς, μαρτυρεῖ δὲ ἰσχυράν συγκί-
 νησιν ἔνεκα τοῦ θέματος. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 16.

Ὡς ἱερὰν ἀπαρχὴν ἐδεξάμην σεβάσμιόν της καὶ οὐδ' ἂν εἴποιμι ὄσης

1, Βλ. ἀνωτέρω, ἔγγραφον 14 καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ σχόλια.

2. Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης καταφαίνεται, ὅτι ὁ Δανιὴλ πλὴν τῶν πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ὑποχρεώσεων αὐτοῦ ἐξηκολούθει νὰ καταβάλλῃ καὶ ἐξαρχικὰ δικαιώματα πρὸς τοὺς ἔχοντας τέως τὴν ἐξαρχίαν.

ἐνεφορήθην τῆς χαρᾶς ἀξιώθεις τούτου. Οὕτως μοι πάλαι καὶ ἐλπίζομένον
καὶ ποθουμένον συνεδεξάμην καὶ πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, ἐπιτάττουσάν
με ἵνα ἀποστείλω εἰς χεῖρας τῆς πανιερότητός της, ὡς ὀφειλόμενα παρ'
5 ἐμοῦ γρόσια εὐρεθέντα χρέος ἀλλικὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ προκατόχου μου,
δι' ἃ καὶ κατηφῆσας οὐκ ὀλίγον ἔκρωτα θάρρει πολλῶ, ἵνα περὶ τε τῆς
ἐμῆς καταστάσεως καὶ τῆς σμικρᾶς ταύτης ἐξαρχίας ἀναφέρω μικρόν τι
πρὸς τὴν σεβασμιότητά της.

Πανιερώτατέ μοι, ἡ ἐξαρχία αὕτη ναὶ μὲν ὅτι εὐρέθη ἐξ ἀρχῆς καὶ
10 εἶναι καὶ νὰ μένη σμικρά, στενή, δυστυχῆς καὶ ἀθλία, ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ
μικρόν της εἰσόδημα εὐρέθη νὰ εἶναι τὸ μηδέν, δύο παραδες διδόμενοι ἀπὸ
τοὺς ὀλίγους ἐν αὐτῇ ἱερεῖς διὰ τὸ κοινῶς ἐμβατικὴ καὶ δύο ἀπὸ τὰς ὀλίγας
φαμελίας λόγῳ ζητείας καὶ ὄχι ἄλλο εἰ μὴ αἱ τυχεῦσαι λειτουργίαι καὶ
αὗται σπανιώταται καὶ ὀλιγοσταί. Τοῦτο στοχάζομαι ὅτι καὶ ἡ πανιερότης
15 της ἔχει ἐξ ἀκοῆς καὶ εἰς πολλοὺς ἔστι φανερόν καὶ μάλιστα ἐφέτος διὰ
τὸ βάρος καὶ ἔλλειψιν τῶν καρπῶν, ἐσκορπίσθη τὸ πλεόν μέρος αὐτῆς
καὶ ἔλλειψαν διόλου καὶ αὐτὰ σχεδὸν τὰ ὀλίγα. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατάστασις
αὕτη τοῦ προκατόχου μου παρασταίνει πραγματικῶς, τί ἦν καὶ ἔστιν ἡ
σμικρὰ αὕτη ἐξαρχία, διότι ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς βλέπω τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς
20 καὶ λιμοκτονοῦντας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτον ὑστερουμένους. Καὶ τὸ
αἷτιον, ἐπειδὴ ἡ ἐξαρχία εὐρέθη σμικρὰ, γυμνή, δυστυχῆς καὶ ἀκαρπος,
δὲν ἠδυνήθη ἐκεῖνος ἵνα ἀποκτήσῃ οὐδέν, ἀλλ' εὐρέθη καὶ ἐνῶ ἔτελεύτα
καὶ προτοῦ ἐν ἄκρῳ ἐνδεία καὶ γυμνότητι, ὡς καὶ ἐγὼ ἦδη κατ' ἀλήθειαν.

Ταῦτα ἡ παραγιότης του ἴσως ἀγνοοῦσα, κατ' ὀρθὸν λόγον ἐπιτάττει
25 με ὅπως ἀναλαβὼν τὸ χρέος αὐτὸ τοῦ προκατόχου μου ἀποστείλω ἐν
τάχει, ἡ ὑμετέρα ὅμως σεβασμιότης, παρευρισκομένη ἐκεῖ καὶ αὐτοφει
βλέπουσα τὰ διαληφθέντα γρόσια ὄντα ἐπ' ὀνόματι ἄλλῳ, ὡς εἰδυῖα καλῶς
τὴν ἀδύνατόν μοι κατάστασιν καὶ εὐτέλειαν καὶ τὸ στενὸν καὶ γυμνὸν τοῦ
τόπου τούτου, ἐνῶ ἐνεχειριζέτο ἡ ἐπιστολή δὲν ἐπειράζετο ἴσως ἀπὸ τοῦ
30 νὰ ὀμιλήσῃ ἐν τούτῳ τὸ συμφέρον μοι πρὸς τὴν παραγιότητά του, παρι-
στῶσα οἷς τρόποις οἶδεν, ὡς εἶχε τὸ πρᾶγμα καὶ διὰ τὸ ὀμοπάτριον αὐτὸ
καὶ τὴν ἀνέκαθεν οἰκειότητά ¹, ὅπου πρὸς ἐμέ ποτε ἔσφιξε καὶ σώζει ἦδη

1. Ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ δύο ἄνδρες συν-
εδέοντο καὶ διὰ τινος συγγενείας. Γνωρίζομεν ἄλλως τε ὅτι ἡ ἀδελφὴ τοῦ πατρὸς τοῦ Γερ-
μανοῦ ἐλέγετο Παναγιωτοπούλου, ταύτης δὲ ὁ υἱὸς Γεώργιος Παναγιωτοπούλος ἢ Γερ-
ζόπουλος, πρωτεξάδελφος τοῦ Γερμανοῦ, ἠκολούθει αὐτὸν πιστῶς καὶ τὸν ὑπηρετεῖ μέ-
χρι τοῦ 1825, ὅτ' ἀπέθανε καὶ ἐκληρονομήθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ. Εἶναι προφανῆς
λοιπὸν ὁ σφόνδεσμος τῶν δύο οἰκογενειῶν Γκρῆσοπούλου ἀπ' ἐνὸς καὶ Παναγιωτοπού-
λου ἢ Γκρῆσοπούλου ἀπ' ἑτέρου. Βλ. Γ. Ι. Παπούλα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 204.
Α. Γε. Καμπούρογλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 4, ὕποσ. 18, 104-107.

καὶ διὰ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. Εἶχον ἐλπίδας χρηστὰς κατὰ τοῦτο, ὅτι τὴν πανιερότητά της λογίζομαι καὶ πατέρα καὶ κατήχημα, μάλιστα ὅπου διὰ
 35 μέσου της ἴσως ἐγίνετο καὶ παντελῆς ἐξάλειψις τῶν γροσιῶν ἀπὸ τοῦ
 ἐμοῦ ὀνόματος. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀχρειωθεὶς ἐγὼ τότε δὲν ἔγραφα κατὰ
 χρέος μου πρὸς τὴν σεβασμιότητά της, οὕσαν ἐκεῖ, ἐκτραγῶδῶν τὰ κατ'
 ἐμὲ καὶ ἐξαρχίαν, ὡς ἔχει, καὶ ἐκ τούτου ἐπελάθετο ἴσως τῆς εὐτελείας
 μου. Ἦδη θεεμῶς παρακαλῶ, ἵνα, διὰ τὴν κατὰ θεὸν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν
 40 ἀρχῆθην ἔσωζε πρὸς ἐμέ, γράψῃ πρὸς τὴν παναγιότητα καὶ ἔνθα δεῖ μὲ
 πληροφориαν ἐντελεῖ, περὶ τε τῆς ἐξαρχίας, αὐτῆς ὅτι ἐστὶν ψιλὸν ὄνομα
 καὶ μὴ πράγμα, καθ' ἃ ἐστὶ ἀληθές, καὶ περὶ τῆς ἐμῆς μικρᾶς καταστάσεως
 καὶ ἀδυναμίας, διὰ τὴν ἀπαλλαγῶ τῆς ζητήσεως αὐτῆς, τὸ ὁποῖον, ἂν γέ-
 νηται διὰ μέσου τῆς πανιερότητός της, ἐγὼ μὲν θέλει τὸ γνωρίσω καὶ κα-
 45 θυποχρεωθῶ διὰ βίου, κηρῶν τὸ καλὸν καὶ εὐεργεσίαν τοῖς πᾶσιν,
 αὕτη δὲ θέλει ἔχει καὶ μισθὸς πολλοὺς παρὰ Θεοῦ, παρ' οὗ τὰ ἔτη αὐτῆς
 εἶψαν ὅτι πλείστα <1818>¹.

19. Φιλικὴ καὶ παραμυθητικὴ ἐπιστολὴ Φώτῃ Σιλαΐδοπούλου², ἐκ Σμύρ-
 νης 25 Φεβρ. 1819, « τ ῶ πανιερωτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ
 ἀγίῳ Ἀκόβων κυρίῳ κω Δανιήλ, προσκυνητῶς, εἰς
 Λαγκάδια » (ὀπισθεν), διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου.
 Θίγεται ἀορίστως καὶ ἄλλη τις ὑπόθεσις, δι' ἣν παρέχεται ἡ βεβαίωσις ὅτι θὰ
 παραμείνῃ ἀνεργῆτος καὶ μυστικῆ. Ἔθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 20.

Τὴν ἡμετέραν σεβασμιωτάτην μοι πανιερότητα δουλοπρεπῶς προσκυνῶ
 καὶ πανευλαβῶς ἀσπάζομαι τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Δεόμενος τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, εἰ καὶ ἀνάξιος, ἵνα σκέπη καὶ δια-
 φυλάττῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἅγιόν της θρόνον· εἰς τὰς 18 τοῦ παρόντος σεβάσμιον
 5 αὐτῆς γράμμα ἔλαβον, γεγραμμένον ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου, φανερόντ' ὅτι μοι
 τὸν ἀνόλπιστον θάνατον τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ σας καὶ ποληραγημένου
 μου φίλου Γεωργίου. Ἀγκαλιὰ τὸ εἶχαμεν πρωτότερος μαθημένον ἀπὸ
 Ὑδραν, γράφοντάς μας ὁ γυναικάδελφός μου Γιαννακός, ὅτι ἔτ' ἤκουσε,

1. Τὸ ἔτος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ἔτος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 ἐγγράφου, φέροντος χρονολογίαν 1 Φεβρ. 1818, ἴσως καὶ ὁ μὴν εἶναι ὁ αὐτός, διότι καὶ τὸ θέμα ἦτο ἐπεῖγον.

2. Ὁ ἐπιστέλλον ὑπογράφει μὲν ἰδιοχειρῶς τὴν ἐπιστολήν, ἐχρησιμοποίησεν δμως γραμματικὰ ἐγγράμματον καὶ ὄχι λόγιον, ὅστις ἀποφεύγει σοβαρὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα, ἀλλ' ἀσυνειδήτως μεταπλάσσει πιθανώτατα καταχωρῆσει, ὑπαγορευόντος τοῦ Σιλαΐδῃ, τὴν λαϊκὴν σκέψιν μὲ δλην αὐτῆς τὴν ἀφέλειαν. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς μαρτυρεῖται διὰ μέσου τοῦ λογίου περιβλήματος ἡ ὄχι ἐπιτυχῆς συνεργασία δύο ἰσχυρῶν τάσεων τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας, ἡ λογιωτέρα καὶ ἡ δημοδεστέρα.

ἡμεῖς ὁμῶς δὲν τὸ ἠλπίζαμεν, ἔχοντάς το ἀβέβαιον, ἔχοντας καὶ τὴν ὑπο-
 10 ψίαν. Λαμβάνοντας δὲ τὸ πανίερὸν της, μεγάλως μᾶς ἐτάραξε καὶ μᾶς
 ἐθρήνησε, καθοῦ καὶ τοῦ ἰδίου μακαρίτου Παναγιώτη τοῦ ὁμοίου, ἐγνωρί-
 ζοντάς καὶ τὴν λύπην τῆς πανιερότητός της, ὅπου εἶναι καὶ θέλει εἶναι
 διὰ τὸν ἀκριβὸν της ἀδελφὸν μεγάλη λύπη καὶ στενοχωρία, μάλιστα καὶ διὰ
 τὴν δυστυχῆ φαμελλαν του, ὅπου δὲν εἶχον τύχη. Ὁ ἅγιος Θεὸς ἔτσι
 15 ἠθέλησε, εἴη τὸ ὄνομά του εὐλογημένον καὶ νὰ τὸν ἀναπαύσῃ εἰς τοὺς κόλ-
 πους τοῦ Ἀβραάμ. Ὅλοι, δεσπότη μου, ὑποκείμενοι εἴμεθα εἰς τὸν αὐτὸν
 θάνατον, ἢ πανιερότητά της ὁμῶς, ὡς γνωρίζει κατὰ τὸ ἐπάγγελμα τὸ
 ἀρχιερατικόν σας, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὄχι μόνον τὸν ἑαυτὸν σας θὰ παρη-
 20 γορήσετε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀδύνατα μέρη τοῦ δυστυχοῦς ὀσπιτίου του, θέλει
 εἰσασθε εἰς τὰ πάντα παρηγορηθῆς καὶ νὰ ἔχητε καὶ ἡ πανιερότης σας
 ὑγείαν, διὰ νὰ ἀπαντᾶτε λόγῳ τε καὶ ἔργῳ τὰ τοιαῦτα.

Εἶδον νὰ μοῦ φανερώνετε ἀκόμη περὶ τῆς ὑποθέσεως, ὅπου μοῦ εἶχατε
 εἰπεῖ αὐτοῦ μείνετε ἥσυχοι, ὅτι δὲν εἶχα λάβει καιρὸν νὰ τὸ ἀναφέρω καὶ
 ἔτσι θέλει μείνει ἄκαιρον, καθὼς μοῦ γράφετε, ἀλλὰ μήτε τινὰς ἠξέυρει.
 25 Καμμίαν φορὰν πάλιν, ἂν εἶναι ὄρισμός της, νὰ λαμβάνωμεν εὐχετικόν της
 γράμμα καὶ ἀκούωμεν τὴν ποθητὴν ὑγείαν σας καὶ χαϊρώμεθα, ἧς καὶ τὰ
 ἔτη σας εἶησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ πανευδαίμονα.

1819 Φεβρουαρίου 25, Σμόρνη.

Πρόθυμος καὶ ὄλωι εἰς τὰς προσταγὰς της

30

Φώτης Σιλαϊδόπουλος

(ἐν τῇ ᾠα.)

Ὁ πενθερός μου καὶ συμβία μου Πιπίνα μὲ νύον μου γονυκλιτῶς προσκυ-
 νοῦν, ἀσπαζόμενοι τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιάν.

19α. Συστατικὸν καὶ συμμαρτυρικὸν γράμμα τοῦ Ἀκόβων Δανιήλ, ἀχρό-
 νιστον, ἐν σχεδίῳ¹, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 ἐγγράφου,
 ἐπομένως μετὰ τὴν 25 Φεβρ. 1819 γραφέν, ἀφορῶν δὲ εἰς μέλλοντα ν' ἀπο-
 δημήσῃ εἰς Βουκουρέστιον διὰ κληρονομικὰς ὑποθέσεις ἱερέα Γεώργιον Παπα-
 γιαννόπουλον ἢ Παπαμιχαλόπουλον, ἐκ Λαγκαδίων. Ἔθν. Βιβλ., φ. Μ 13,
 ἀριθ. 20.

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν συστατικοῦ τε καὶ συμμαρτυρικοῦ δηλοποιου-
 μεν, ὅτι κατ' αὐτὰς ἔχων διὰ βουλήσεως ἀποδημίας ἐντεῦθεν ὁ ἐπιφέρων

1: Τὸ σχέδιον εἶναι ἰδιόχειρον τοῦ Δανιήλ, ἀλλὰ πλήρες διαγραφῶν καὶ συμπληρώ-
 σεων, κακόγραφον μάλιστα.

τοῦτο παπα-Γεώργιος τοῦνομα ἐκ τῆς ἡμῶν ἐπαρχίας Ἐκοβας, ἐκ κόμης
 Λαγκαδία, εἰς ἀναζήτησιν κληρονομίας συγγενοῦς αὐτοῦ, οἰκοῦντος εἰς
 5 Βουκουρέστιον καὶ ἀποθανόντος πρὸ χρόνου, Παναγιωτάκη ὀνομαζομένου,
 ἀδελφοῦ γνησίου παπᾶ Νικολάου, τελευτήσαντος, υἱῶν ἀμφοτέρων παπᾶ
 Μιχάλη, ἀπὸ Λαγκαδίων καταγομένον καὶ τελευτήσαντος ἐνταῦθα, ἐνε-
 φανίσθη ἡμῖν ζητῶν ἔγγραφον συμμαρτυρίαν καὶ ἀληθῆ παραστάσιν τῆς
 τε γενεᾶς αὐτοῦ καὶ γνησιότητος τῆς συγγενείας του. Καὶ δὴ ἡμεῖς διὰ
 10 τὴν κατὰ τὸν τόπον ἀρχιερατείαν ἡμῶν εἰδότες καλῶς τὴν τοῦτου γενεάν
 ἐνταῦθα καὶ συγγένειαν, συνιστῶμεν αὐτὸν διὰ τοῦτου καὶ ἐφοδιάζομεν,
 πληροφοροῦντες πάντας, πρὸς οὓς ἂν ἀπέλθοι λόγῳ κληρονομίας τῆς τοῦ
 ἀποθανόντος θείου του περιουσίας, ὅτι ὑπάρχει ὁ διαληφθεὶς ἐρχόμενος
 παπα-Γεώργιος τῇ ἀληθείᾳ γνήσιος υἱὸς τοῦ ῥηθέντος παπα-Νικολάου
 15 Παπαγιαννοπούλου, γνησίου ἀδελφοῦ τοῦ προτετελευτηκότος αὐτόθι Πα-
 ναγιωτάκη Παπαγιαννοπούλου ἢ Παπαμιχαλοπούλου ἐπωνομαζομένου. Ὅτι
 δὲ τὰ τῆς συγγενείας του ἔχει οὕτω διαμαρτυρούμεθα αὐτοὶ τὸν ἀληθῆ
 Θεόν, διὸ καὶ εἰς πίστωσιν καὶ πληροφορίαν βεβαίαν δεδώκαμεν αὐτῷ τὸ
 παρὸν συστατικόν, ἐπιβεβαιωμένον παρ' ἡμῶν καὶ συμμαρτυρημένον
 20 παρὰ τε τῶν ἱερέων καὶ προκρίτων τῆς κόμης ταύτης.

20. Δέρκων Γρηγορίου¹ ἀπαντητικὴ « τῷ πανιερωτάτῳ καὶ
 ἐν Χριστῷ ἡμῖν λίαν ἀγαπητῷ καὶ περιποθητῷ ἀδελ-
 φῷ ἀγίῳ Ἀκόβων κ(υρί)ῳ Δανιήλ, ἀσπασίως » (ἔπισθεν),
 ἐκ ΚΠόλεως 23 Μαΐου 1819, οὐχὶ ἰδιόχειρος². Καθιστᾷ γνωστὸν ὅτι ἡ
 ὑπόσχεσις ἐνώσεως τῆς ἐπαρχίας Ἀκόβων ἐκ νέου μετὰ τῆς Ζαρνάτας συναντᾷ
 ἐμπόδια, λόγῳ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Πετρόμπεη. Μελετᾶται ὁμως μετὰ τοῦ
 πατριάρχου Γρηγορίου Ε' ἄλλη λύσις ὑπὲρ τοῦ Δανιὴλ προτιμότερα. Ἔθν.
 Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 15.

Τὴν περιπόθητον ἡμῖν πανιερότητά της ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπα-
 ζόμεθα.

† Τὸ ἀπὸ ιης τοῦ παρελθόντος δεξάμενοι σήμερον ἀδελφικὸν της, ἐκ
 μέσης ψυχῆς ἤσθημεν, ἐπὶ τε τῇ ἐξαγγελθείσῃ ἡμῖν ὄγκειά της καὶ ἐφ' οἷς
 5 ἀναμνησκούσα ἀθαιρέτως ἡμῖν καθυποσχεθεῖσιν εὐλόγως οὐ μείον εἶπερ
 ἀπαραιτήτως ἐξαιτεῖται. Ἡμεῖς, ἀδελφέ, ἅμα μαθόντες τὴν τοῦ μακαρίτου

1. Ἡ ἐπιστολὴ ἐξεδόθη καὶ προηγουμένης. Βλ. Σ. Ν. Θωμοπούλου, Ὁ μέγας
 Δέρκων Γρηγόριος, « Δελτίον Ἰστορ. Ἐθνολ. Ἐταιρείας », τόμ. Ι' (1928-29), τ. β'
 σελ. 81-83. Σ. Β. Κουγέα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 304-306.

2. Δὲν φαίνεται ἰδιόχειρος ἡ ἐπιστολή, ἀλλὰ διὰ χειρὸς ἐγγραμμάτου τινός. Ἡ ὑπο-
 γραφὴ μαρτυρεῖ τρέμουσαν γεροντικὴν χεῖρα, γνωστοῦ ὄντος ἄλλως τε ὅτι ἦγε τὸ ἑβδομη-
 κοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ὁ Δέρκων Γρηγόριος ἤδη τὸ 1819.

Ζααρνάτας ἀποβίωσιν συγχρόνως μετὰ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότητος
 ἀπὸ γραμμάτων ἐκείθεν ἡμῖν ἀποσταλέντων παρά τε τοῦ Πετρού(μ)πη
 καὶ τῶν ἐκεῖσε προυχόντων, μήτε ἐπελαθόμεθα μήθ' ὀπωσιῶν παρημελή-
 10 σαλεν εἰς προᾶξιν βαλεῖν τὴν πρὸς αὐτὴν ὑπόσχεσιν μας. Τὸ γὰρ μὴ ἐμμέ-
 νειν ἐφ' οἷς ὑπεσχέθημεν ἀδικημάτων οὐδὲν οὕτω φαυλότατον εἶναι ἡμῖν
 δοκεῖ. Ὅθεν ἀμέσως καὶ ἐντόνως ἐλαλήσαμεν πρὸς τὴν παναγιότητά του
 ὅσα ἂν εἴποι τις εἰς κατόρθωσιν τοῦ σκοποῦμένου, ἐπαινοῦντες δηλαδὴ τὸ
 15 ἱεροπρεπὲς ὑποκείμενόν της, διατρανοῦντες τῇ χρυσαυγίζουσαν σειρᾶν
 τῶν προτερημάτων της καὶ ἐπιμένοντες εἰς τὴν κατὰ λόγον δικαίου ὀφειλο-
 μένην ἔνωσιν τῶν δύο αὐτῶν παροικιῶν καὶ ἤδη ἔγκαιρον ἐν αὐταῖς ἐμπρέ-
 πουσαν ἀποκατάστασιν τῆς φιλιότητος ἡμῖν πανιερότητός της. Ἡ πανα-
 γιότης του ὅμως, χαροποιηθεὶς ὀλοτρόπως καὶ ἀγαλλιασάμενος τῷ πνεύ-
 ματι ὑπερβαλλόντως, ἐφ' οἷς παρ' ἡμῶν περιεστατωμένως προσεκιτικῶς
 20 ἤκουσε καὶ ἐναποφήνας τὴν μεταξὺ σας συγγένειαν, ἐν ἀγνοίᾳ εἰς δεῦρο
 ἡμῖν οὔσαν, ἀπεκρίνατό μοι εὐμενέστατα, ὅτι μελήσει ἡμῖν περὶ τῆς πανιε-
 ρότητός της ἔτι γε κρείττον καὶ μᾶλλον συμφερώτερον, τοῦτο δ' ἔστι
 τὸ νὰ ἐνώσωμεν τὴν παροικίαν της τῇ Δημητζάνῃ, μετατιθεμένου δηλαδὴ
 τοῦ νῦν Δημητζάνης ἢ πρὸς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἢ πρὸς ἄλλην ἐπαρχίαν. Ἐν
 25 τούτῳ λοιπὸν συμφωνήσαντες ἀμφότεροι, μηδενὸς ἄλλου τῶν ἀπάντων
 εἰδότος, ἐνεδώκαμεν μὲν εἰς τὰς ἐπιμόνους αἰτήσεις τῶν εἰρημένων καὶ
 οὕτως ἐγένετο ὁ νῦν Ζααρνάτας, μετάπεμπτον δὲ ἐποίησάμεθα τὸν ἅγιον
 Δημητζάνη. Ὅθεν ἡ ἀγάπη της, οὐχ ὡς ἀποτυχοῦσα ἤδη ἢ ποτὲ παρα-
 λογιθεῖσα, ἀλλ' ὡς πεπεισμένη ὅτι σὺν Θεῷ ἐπαπολαύσει καὶ ἔτι πλεόν
 30 ἤπερ¹ ἤλπιζε καὶ ἐφαντάζετο, προθυμοποιουμένων ἡμῶν εἰς πέρας ἀγα-
 γεῖν τὰ ὑποσχεθέντα, ὃ ἔστιν εἰς τὴν παρ' αὐτῆς ἐπίτευξιν τῶν κρειττόνων
 καὶ μεγαλυτέρων. Ἄξιον γάρ, ὡσπερ τῶν ἔργων καὶ τῆς φροντίδος, οὕτω
 καὶ τῶν βραβείων τοῦς ἐργάτας τὸ πλεόν μετέχειν, ἅς μὲν ἔδελπις, κατα-
 γνωμένη εἰς τὸ νὰ συγκροτῆ ὡς οἶόν τε καὶ νὰ ἐξοικονομῇ τὴν βελτίωσιν
 35 καὶ πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ μαθητοῦντος, ὡς φιλογενῆς τῷ ὄντι καὶ φιλόκαλος.
 Ἀγαθῶν γὰρ ἀνδρῶν τὸ μὲν εὐέλπι κεκτῆσθαι καὶ τὰ δέοντα πράττειν,
 ἐπεσθαι δὲ τοῖς ἀναγκαίοις τοῦ δαίμονος. Τοῦτο δ' αὐτῇ δῶρον τὸ γε νῦν
 οἶδα μικρὸν μὲν ὅπερ ἔστι καὶ μῆνυμα ἀπλοῦν, χαρίεν δὲ φίλῳ παρὰ φίλου
 οἴκοθεν οἴκαδε, κατὰ τὸν σοφὸν Πίνδαρον. Ἄς γράφῃ δ' ὅμως εἰς τὸ ἐξῆς
 40 συνεχέσιερον καὶ ὅσον βούλεται βραχύστιχον. Ἡμῖν γὰρ καὶ γράμμα
 παρ' αὐτῆς μικρὸν ὅτουπερ ἂν εἴποι τις ἀγαθεῖ κάλλιον εἶναι κρίνεται.

1. Ἐν τῷ ἔγγραφῳ καὶ τοῖς ἐκδόταις ἡ π ε ρ, ὅπερ ἀνύπαρκτον, ἢ π ε ρ ὅμως τὸ
 ὀρθόν, ἦτοι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς, ἀπαρallάκτως ὡς.

Μένομεν δὲ τῆς περιποθήτου ἡμῖν πανιερότητος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός, *μαϊθω* (=1819) *Μαῖτον κγπ*.

Καὶ ὅπως προθυμότατος

Ὁ Δέσποιν Γρηγόριος

45

21. Ἐντυπος ἐγκύκλιος Γρηγορίου Ε', ἐν ἔτει 1819 ἀπολυθεῖσα πρὸς ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, κατόπιν ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ καὶ ἀπαγορεύουσα τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν ραγιαδῶν μετὰ τῶν Φράγκων, τὴν συγκέντρωσιν ὁμογενῶν εἰς τὰς ἐν Γαλατᾶ λουσταρίας, ὅπου πηγὴ πάσης διαφθορᾶς ἡθῶν, χαρτοφορίαὶ καὶ ἄλλαι φαυλότητες, ἐπὶ ποινῇ κατέργου ⁴. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 26.

Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγνωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερότατοι μητροπολίται καὶ ὑπέρτιμοι καὶ θεοφιλέ-

5 στατοι ἀρχιεπίσκοποι τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐκάστης ἐπαρχίας καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ δσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ καταστένου καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογη-

10 μένοι χριστιανοί, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνῃ ἀπὸ Θεοῦ. Ἡ ἀδιάλειπτος πρόνοια τῆς Θεοῦ ἐφ' ἡμᾶς ἰεταγμένης κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας, ἡ διηνεκῆς μέριμνα καὶ σπουδὴ, ἡ ἐπεξερχομένη ἀγρόπτης τὰς πράξεις τῶν ὑποτελῶν αὐτῆς εὐπειθῶν ρεγιαδῶν ὁμογενῶν μας καὶ διενεργοῦσα μὲν πολυειδῶς τὴν ἐξάλειψιν τῶν ὑπὸ κακοηθείας τινῶν παρεισαγομένων

15 εἰς τὸ πολίτευμα καταρχήσεων, πραγματευομένη δὲ τὴν κοινὴν ἐδομίαν καὶ εὐταξίαν, ἐξέδωκεν ἤδη ἔγγραφον ὑψηλὸν προσκονητὸν ὀρισμὸν καὶ προσφάτως ἀπέστειλε πρὸς ἡμᾶς περιέχοντα μετ' ἐμβριθείας βασιλικῆς καὶ ἐντόνου διακελεύσεως τὰ ἀκόλουθα. Ὅτι ἡ ἐπιμειξία τῶν γνησίων ρεαγιαδῶν τῆς κραταιᾶς βασιλείας μετὰ τῶν Φράγκων καὶ εἰς ἑτέρας

20 ἀλλὰς ὑποκειμένων ἦτον εἰς κάθε καιρὸν ἀσυγχώρητος. Ἐντεῦθεν ἦτον ἀναγκαῖον νὰ ἐμποδίζωνται πάντοτε οἱ ὁμογενεῖς ἡμῶν ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσέρχωνται πρὸ πάντων εἰς τὰς ἐν Γαλατᾶ λουσταρίας, ἐνθα εἶναι προδήλιος

1. Περίληψιν εὐρίσκομεν μετὰ σχολίου ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 30 ἐν ὑποσ. Πράγματι οἱ λόγοι, δι' οὓς ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον ν' ἀπολύσῃ τὴν παροῦσαν ἐγκύκλιον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦσαν ἡθικοὶ ὑπὲρ τῶν ραγιαδῶν, ἀλλὰ καθαρῶς ὑπολογιστικοὶ καὶ ὑστερόβουλοι. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ περιεχόμενον τῆς ἐγκυκλίου εἶναι ἐνδιαφέρον διὰ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς.

ἡ πηγὴ πάσης διαφθορᾶς ἡθῶν, μ' ὄλον τοῦτο ἐγνώσθη μετὰ πληροφορίας,
 ὅτι ἀπὸ υἱοῦ καιροῦ μερικοὶ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, ἐκδεδιητημένοι ὑπὸ
 25 συνθηθείας κακίστης ἀπέρχονται ἀνυποστόλως εἰς αὐτὰς καὶ μετέρχονται
 διάφορα εἶδη χρηματικῶν παιγνιδίων, ὡς χαρτοφορίας καὶ ἄλλας παρο-
 μοίους κακοτεχνίας, ἐκτρεπόμενοι καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας φανόλητας καὶ
 ἀρρητοποιίας. Ὅθεν καὶ ἐξηρέχθη ὑψηλὴ ἀπαραίτητος βούλησις, ἵνα, διὰ
 τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας καὶ ἀγρόπνου τοῦντεῦθεν φροντίδος, ἐμπο-
 30 δίζηται ἢ εἰσοδος τῶν βασιλικῶν ρεγιάδων εἰς τὰς φραγκικὰς λουσαρίας
 καὶ διὰ τοῦτο σφοδρῶς προσταζόμεθα, κοινοποιήσαντες τὴν ὑπόθεσιν πρὸς
 πάντας ἀπαξιαπλῶς τοὺς ὁμογενεῖς, νὰ διαδώσωμεν ἐντονωτάτας παραγγε-
 λίας καὶ ἀπαγορευτικὰς προσταγὰς, δηλοποιοῦντες δι' ἀρχίου ἡμῶν μὲ τὴν
 περιγραφὴν τοῦ ἐγκλήματος τοὺς ὁπῶσποτε φανησομένους ἀνυποτάκτους
 35 καὶ ἀπειθεῖς, διὰ νὰ καθυποβάλλωνται εἰς ποιῆν κατέρχου. Ταῦτα περιέχει
 ὁ ἐκδοθεὶς ὑψηλὸς βασιλικὸς προσκνητὸς ὄρισμός, καθ' ὃν καὶ ἀμέσως
 γράφοντες ἐντελλόμεθα καὶ ἐπιτάττομεν σφοδρῶς πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ὁμο-
 γενεῖσιν ἡμῖν πιστοῖς καὶ εὐπειθέσι ρεγιάδες τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐκά-
 στης ἡλικίας καὶ ἐκάστου ἐπαγγέλματος καὶ βαθμοῦ, νὰ προσέχητε καλῶς
 40 ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς καὶ νὰ μὴ τολμήσητε καθ' οἰονδήποτε τρόπον
 νὰ ἀπέληθε ἢ εἰς τὰς ἐν Γαλατᾷ ἢ εἰς τὰς ἐν ἄλλοις μέρεσιν καὶ τόποις
 φράγκικας λουσαρίας καὶ κουφεταρίας, διημερεύοντες ἢ διανυκτερεύοντες
 ἐκεῖ, ἢ μέχρι στιγμῆς ἐνδιατρίβοντες καὶ συναναστρεφόμενοι μὲ τοὺς ἐκεῖ
 εὐρισκομένους καὶ καταγινόμενοι εἰς τὰ δαιμονιώδη ἐκεῖνα χρηματικὰ
 45 παιγνίδια καὶ τὰς χαρτοφορίας καὶ εἰς ἀργολογίας καὶ ἄλλας ἡθῶν διαφθορὰς
 καὶ φάσλας καὶ ἀθεμίτους πράξεις. Ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα ὄχι μόνον εἶναι
 ἀπαρέσκοντα εἰς τὰς περὶ κοινῆς ἐνομιᾶς προνοητικὰς τοῦ ὑψηλοῦ
 τεβλετίου θελήσεις καὶ ἀποφάσεις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν θείων νόμων καὶ
 ἱερῶν κανόνων διόλου ἀπηγορευμένα καὶ μισητὰ καὶ ἀνοίκεια τοῦ χρι-
 50 στιανικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα πολλαχῶς ἐπιζήμια.
 Διὸ, τέκνα ἡμῶν ἀγαπητὰ ἐν Κυρίῳ, ἀποθέμενοι τὰ ἔργα τοῦ σκότους,
 ἐνδύσασθε τὰ ἔργα τοῦ φωτός, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατοῦντες,
 κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, μὴ κόμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελ-
 γείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ¹ καὶ τοιαύτας κακοτεχνίας σατανικαῖς καὶ ἀθεμι-
 55 λουργίας, δι' ἃς ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.
 Ἰδίως δὲ παραγγέλλομεν ὑμῖν τοῖς κατὰ τόπους ἀρχιερατικῶς προϊστα-
 μέναις καὶ τοῖς ὀσιωτάτοις προστάσι τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν, νὰ ἐπα-
 γουπηῆτε εἰς τὸ πλῆτευμα τῶν ἰδίων ἐπαρχιατικῶν καὶ ἐνοριτικῶν σας καὶ
 συνεχῶς ἀπαγορεύοντες καὶ διδάσκοντες αὐτοὺς τὴν ἐντονον ταύτην προσ-
 60 κνητὴν ἐπιταγὴν, νὰ παρατηρῆτε διηλεκτῶς καὶ ἐν καταδιδητέ τινα ἐξ

1. Παῦλ., πρὸς Ρωμ. ισ', 12-13.

αὐτῶν παρεκτρεπόμενον καὶ ἐμφιλοχωροῦντα εἰς τὰς ἀπηγορευμένας φράγ-
κικας ἐπιμειξίας τῶν κατὰ μέρος λισταριῶν, νὰ ἀναγγέλλητε ὀνομασί-
πρὸς ἡμᾶς, διὰ νὰ λαμβάνωσιν οἱ τοιοῦτοι ἀμέσως τὴν προωρισμένην
βασιλικὴν τοῦ κατέργου ποιήν, γνωστοὶ διὰ ταχυρίου ἡμετέρου γινόμενοι,
65 πρὸς δὲ νὰ ἐπιφέρηται κατ' αὐτῶν καὶ ἡ πρέπουσα ἐκκλησιαστικὴ βαρυ-
τάτη παιδεία, πρὸς παράδειγμα καὶ σωφρονισμόν τῶν ἐπιλοίπων, ἐν
βεβαιότητι ὅτι, ἂν ἀκολουθήσῃ τοῦντεῦθεν καμμία παρεκτροπὴ καὶ παρομοία
κατάχρησις, ἀποδιδομένης τῆς αἰτίας κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἐδικὴν σας
ἀμέλειαν καὶ παράβλεψιν, πρῶτον ὑμεῖς πειραθῆσεσθε τῆς ἀποτόμου δεγῆς,
70 ἀναπολόγητοι μένοντες καὶ ὑπεύθυνοι καθιστάμενοι. "Ὅθεν προσέχοντες
σύμπαντες καλῶς ποιήσατε, καθὼς γράφοντες συμφώνως τῷ ὑψηλῷ ὀρισμῷ
παρακελευόμεθα καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις
καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. αἰωθ' (=1819).

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ εὐχέτης.

75 Ὁ Καισαρείας Ἰωάννης	Ὁ Ἐφέσου Διονύσιος	Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος
Ὁ Κοζίκου Κωνσταντῖος	Ὁ Νικομηθείας Ἀθανάσιος	Ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος
Ὁ Δέρκων Γρηγόριος	Ὁ Βεροίας Ζαχαρίας	Ὁ Κρήτης Γεράσιμος
Ὁ Πρόεδρος Σηλυβρίας Ἰωάννης	Ὁ Ἀγκύρας Μεθόδιος	Ὁ Ἐδρίπου Γρηγόριος
80 Ὁ Σοφίας Θεοφάνης	Ὁ Ἀγχιάλου Εὐγένιος	Ὁ Μαρονείας Κωνσταντῖος
Ὁ Σκοπίων Ἀνθίμος	Ὁ Σίφνου Καλλίνικος	Ὁ Δεβρῶν Δοσθεὸς
Ὁ Δουραχίου Σαμουὴλ		

22. Ἰδιόγραφος καὶ ἐνυπόγραφος μετὰ σφραγιδος δανειστικὴ ὁμολογία τοῦ
Τριπόλεως Δανιὴλ, διὰ γρόσια 12.958 ἐκ μέρους τοῦ Δέρκων Γρηγορίου,
πρὸς 60 γρ. τὸ πουγγεῖον, συναφθεῖσα τῇ 14 Φεβρ. 1820¹. Ἐθν. Βιβλ.,
φ. Μ 13, ἀριθ. 21.

*Ἡ ταπεινότης ἡ ἐμὴ διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς ἐνυπογράφου καὶ ἐν-
σφραγιστοῦ ὁμολογίας δηλοποιεῖ ὡς ἔλαβεν ἤδη δανειακῶς δι' ἰδίαν
αὐτῆς χρεῖαν καὶ ἀνάγκην παρὰ τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου*

1. Παρὰ τὴν ὑπογραφήν ἡ σφραγὶς τοῦ Δανιὴλ, ἐνθα κύκλῳ ἀναγινώσκομεν Ὁ
ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΑΜΥΚΛΩΝ ΔΑΝΙΗΛ ΑΩΙΘ',
εἰς δὲ τὸ κέντρον ὑπάρχον λέξεις τινὲς τουρκικαί. "Ὅπισθεν τῆς ὁμολογίας ἔχον καταχω-
ρισθῆ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ ἑξῆς :

1830 27 7βρίου ἔλαβον ἀπὸ τὸν ἄγιον Τριπόλεως κυρ-Δανιὴλ ἀπ' αὐτὸ τῶν ὀπισθεν
γροσίων πεντακόσια, ἧτοι Νο 500. Γεώργιος Τριανταφυλλόπουλος.

Τῇ 27 8βρίου 1830 ἐν Ναυπλίῳ ἐδόθησαν παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Οἰκονόμου πρὸς τὸν κύριον
Γεώργιον Τριανταφυλλόπουλον γρόσια τριακόσια Νο 300.

Σχετικὰ πρὸς τὸ δάνειον εἶναι τὰ ὑπ' ἀριθ. 29 καὶ 30 ἔγγραφα. Τῆς παρουσίας ὁμολογίας
βλ. τὸ παρατεθὲν πανομοίωτυπον. Ἐπὶ τῇ ἐδκαιρίᾳ ἂς σημειωθῆ, ὅτι ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ
ἐξοφλητικοῦ, καὶ ἄλλα ποσὰ κατὰ καιροὺς εἶχαν μετρηθῆ πρὸς τοὺς κληρονόμους τοῦ
Δέρκων, μὴ σημειωθέντα.

ἀγίου γέροντος Δέρκων κυρίου κυρίου Γρηγορίου γρόσια τὸν ἀριθμὸν
 5 χιλιάδες δώδεκα καὶ ἑνεακόσια πενήκοντα ὀκτῶ γρόσια, ἧτοι νούμερον
 12958, κεφάλαιον, ἐπὶ συμφωνία τόκου πρὸς ἐξήκοντα γρόσια εἰς τὸ
 πουργεῖον τὸν χρόνον, τὰ ὁποῖα ὑπόσχεται πληρῶσαι τῇ αὐτοῦ σεβασμιό-
 τητι καὶ ἐξοφλῆσαι ἀνελλιπῆ εἰς διορίαν χρόνου ἐνὸς ὀλοκλήρου μὲ τὸ
 δεδουλευμένον διάφορον. Διὸ καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν
 10 ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα αὐτοῖς ἐνυπόγραφος ὑποσχετικὴ ἰδία ὁμολογία
 καὶ ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ σεβασμιότητι. 1820 Φεβρουαρίου 14
 ἴ Ὁ Τριπόλεως Δανιὴλ ὑπόσχεται.

23. Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ Γρηγορίου Ε΄, 13 Μαρτίου 1821, καταδικα-
 στικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπευθυνομένη « τῷ ἱερωτάτῳ
 μητροπολίτῃ Τριπόλεως καὶ Ἀμυκλῶν ὑπερτίμῳ
 καὶ ἐξάρχῳ Μανδινείας καὶ πάσης Πελοποννήσου ἐν
 ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ
 τῆς ἡμῶν μετριότητος κυρ-Δανιὴλ » (ἐξωτερικῶς)². Ἐπὶ
 συνήθους χάρτου, διαστ. 0,345 × 0,232 μ. Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους,
 Ἀρχεῖον Ρ. Παλαμῆδη, φ. 252.

Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώ-
 μης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

ἴ Ἱερότατε μητροπολίτα Τριπόλεως καὶ Ἀμυκλῶν κυρ-Δανιὴλ,
 ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀγαπητὲ (ἀδελφε) τῆς ἴ ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἶη σου
 τῇ ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ ἀπὸ Θεοῦ. Φήμη ψευ³δῆς διεδόθη ἐνταῦθα δι-
 εἰς τὸν Μορέαν τινὲς κακότροποι πλανῶσι τοὺς πιστοὺς ρα⁴γιάδες τῆς
 κραταιᾶς βασιλείας, ἧς τὸ κράτος εἶη διαιωνίζον καὶ ἀκαταμάχητον, ἴ εἰς
 τὸ νὰ φανοῦν ἀχάριστοι εἰς τὸ κράτος καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν εἰς τὸ πνεῦ⁵μα
 τῆς ἀνισαρσίας καὶ ἀχαριστίας τοῦ ἀχρειαστάτου καὶ ἀσυνειδήτου Μπογ-
 ἴ⁶δάμπη. Λοιπὸν ἡμεῖς ἐδώσαμεν ἱκανὰς ἀποδείξεις καὶ ἀπολογίας ὑπὲρ
 ἴ⁷ τῆς πίστεως καὶ ἀκρας ὑποταγῆς παντὸς τοῦ Γένους καὶ κατ' ἐξοχὴν
 τοῦ ἴ⁸ Μορέως καὶ ἐγένοντο γράμματα συνοδικὰ εἰς ἅπαντας τοὺς ἀρχιερεῖς
 καὶ ἴ⁹ προεστῶτας πάσης ἐπικρατείας καὶ ἔχει νὰ σταλθῇ καὶ αὐτόθι
 ἀρχιερεὺς ἴ¹⁰ ἐξεπίτηδες εἰς ἐνέργειαν τῶν συνοδικῶν γραμμάτων κατὰ
 τὸν ἐκδοθέντα ἴ¹¹ εἰς ἡμᾶς βασιλικὸν ὀρισμὸν. Ὅθεν προλαμβάνομεν,
 δίδοντες εἰδησιν ἴ¹² διὰ μέσου τῆς ἱερότητός σου πρὸς τοὺς ἀδελφούς ἀρχιε-
 ρεῖς καὶ προε¹³στῶτας αὐτόθι, διὰ νὰ προλάβετε μὲ κοινὴν ἀναφορὰν σας
 πρὸς ἡμᾶς, ἴ¹⁴ ὑπογεγραμμένην ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ προεστῶτας

1. Τὰ ἐπ' αὐτῆς σχετικὰ σχόλια βλ. εἰς τὸν οἰκείον τόπον τῆς κυρίως μελέτης κατὰ
 τὸ πρῶτον μέρος.

μὲ τὰς σφραγίδας¹⁷ τῶν, σημειῦντες νὰ φανερώσωμεν εἰς τὸ κράτος τὸ ψευδὲς τοῦτο χα¹⁸βαδίσι καὶ ὅτι εἰσθε ὑπὲρ πάντας εὐπειθέστεροι εἰς τὴν κ(ρ)αταιὰν βασι¹⁹λείαν καὶ ὅτι δὲν ἀνέχεσθε τὴν τοιαύτην ψευδῆ καὶ ἀνόπαρκτον ψευδο²⁰λογία. "Ὅθεν ἀμέσως ἡ ἱερότης σου νὰ γράψῃ εἰς ὄλους καὶ νὰ²¹ ἐνεργήσῃ τὴν ἀνωτέρω ἀναφορὰν ὅσον τάχιστα, προφθάνοντας²² μας μὲ ἐπιτήδες ἀνθρώπων. Ὅττω ποιήσον ἐν τάχει καὶ μὴ ἄλλως²³ ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴῃ μετὰ τῆς ἱερότητός σου.

²⁴ ,αωκαῶ (<=1821), Μαρτίου 19η

²⁵ ἴ δὲ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστ)ῶ ἀδελφός.

(ἐν τῇ ἀριστερᾷ ᾠφ.)

²⁶ Μηνύσατε τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Μπέη τῆς Μάνης, ²⁷ διὰ νὰ γράψῃ τὰ αὐτὰ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸ κράτος.

(Συνεχίζεται)